

ABONAMENTUL
 Pe un an . . . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.— "
 Pe 3 luni . . . 7.— "
 Pe o lună . . . 2.40 "
Pentru România și strălăitate:
 Pe un an . . . 40.— franc
Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și
ADMINISTRAȚIA
 Strada Zrinyi N-rul 1/6
INSERTIUNILE
 se primesc la admini-
 stratie.
 Mulțumite publice și Lee
 deschis costă șirul 20 fil.
 Manuscrise nu se in-
 napolază.

Bulgari de operetă.

Arad, 11 Mai

Cică Bulgarii din Dobrogea românească s'au constituit în societate cu numele acelei provincii. Ar fi adevărat, se zice, vr'o 350,000 de Bulgari în Dobrogea românească. Și aceștia, mai vărtos însă cei ajunși sub stăpânire românească abia acum câteva luni, simțesc greu jugul român și astfel societatea „Dobrodja” în numele celor 350,000 de Bulgari din teritoriul anexat la România ne mai putând purta jugul de veacuri, care-i apasă și văzându-se amenințați în existența lor națională, își ridică vocea lor înăbușită de atmosfera tiranică a României și se adresează protestând cu ultima energie — cui se adresează? Contelui *Károlyi Mihály* la Budapesta, acest apostol al libertății popoarelor, acest erou trecut prin atâtea lupte purtate în numele sfânt al dreptății neamurilor. Bulgarii asuprați în România se adresează grofului *Károlyi Mihály* la Budapesta, ca să întrevină pentru ei în delegațiunile austro-ungare și — să-i mântuiască.

Iar presa maghiară din capitală și jur, fără deosebire de partid și confesiune, se unește într'o adorabilă conglăsură înregistrând faptul și văicărându-se de soarta amară a nobililor Bulgari din Țara-Românească, sârmani Bulgari. Cică Bulgarii, 350,000, domnule, îl roagă pe groful ungar *Károlyi Mihály* să ia apărarea drepturilor lor politice, bisericesti și școlare, atât în delegațiuni, cât și în presă, deoarece legile votate și sancționate în România nu le oferă nici un scut. Și presa ungurească, fără osebi-

re de confesiune, adaugă cu multă măhnire și compătimire pentru frații Bulgari, că aceștia cer să li se acorde numai „*acelea drepturi politice, bisericesti și școlare, pe cari le au Românii din Țara-Ungurească*”.

Care va să zică Bulgarii asuprați din Dobrogea-românească au trimis bărbați pricepuți în Țara-Ungurească să vadă ce soartă au aici Românii și văzând această soartă ei s'au întors acasă și au spus fraților lor, iar aceștia la rândul lor admirând libertatea Românilor din Țara-Ungurească roagă pe Unguri să le dea și lor atâtea libertate.

Adevărat că Bulgarii din Dobrogea-românească trebuiau să se adreseze cu cererea lor guvernului din București. Adevărat că dâșii abia de câteva luni sunt supușii României și absolut nu credem să fie profeți cari să poată vedea cum vor fi ei tratați în Țara-Românească. Adevărat că România a cucerit Dobrogea cu arma, iar de când-i lumea cuceritorului i s'au recunoscut alte drepturi, decât celor cari prin târguieli au ajuns la vre-o înțelegere. Adevărat că România este stat național, care nu-și va jertfi această ființă a sa de dragul ori de frica unui mic grupuleț de Bulgari cu ceafa groasă.

Toate acestea sunt adevăruri. Și totuși Bulgarii nu se plâng guvernului din București, ori Majestății Sale viteazului și înțeleptului rege român Carol I, ci ei se plâng contelui *Károlyi Mihály* din Budapesta, căci prea bine știu Bulgarii că Ungurii sunt „*al mai tare om din lume*”, de cari tremură Europa și regele Carol fuge mâncând pământul. Le vom arăta noi Românilor, își zise scumpii noștri frați întru Hristos Bulgarii români, îi vom spune *Ungurilor* ș'apoi atunci vai și

amar de capul lor. Așa veste li-a mers Ungurilor în lumea largă și numai la vestea lor lanțurile robiei cad sfărâmate și se înalță nebiruite cetățile libertății neamurilor și se scufundă în neant sclăvia și tirănia. Nu-i glumă, mă rog dumniavoastră!

Dar mai vărtos sunt prea înțelepți Bulgarii din Dobrogea-românească când ei se mărginesc a cere prin Unguri dela Români taman *numai* atâtea drepturi pentru dâșii, câte drepturi au Românii din Țara-Ungurească. Drepturi politice, bisericesti și școlare. Numai atâtea, câte au Românii din Țara-Ungurească.

Curios. De un an de zile acum presa ungurească gura nu-i mai tace de soarta tristă a neamurilor străine din Țara-Românească. Unele gazete, mai ales cele prin excelență pistruiie, și-au ales partea jidovească și zilnic scriu ieremiade despre barbaria, ce-i torturează pe nefericiții fii ai lui Izrael în țara Valahilor, cari numai acum de curând au făcut cunoștință cu săpunul. Jidovii din țara Valahilor tănjesec și se prăpădesc și mor de chin și foame și frig ori căldură prea mare și Europa nemernică nu sare să desființeze sălbătăcia ce se lăfăiește aci în poalele sale la marginea Pontului-Euxin. Altele se vaieră de nefericirea Ciangăilor, cari se prăpădesc fiind siliți cu sulița să se roage lui Dumnezeu unguresc în limbă valahă. Și învățând limba pocită a Valahilor marele apostol al dreptății și al umanității și al civilizațiunii cu numele splendid de *Fényes László* se duce deadreptul în vizuina șerpilor valahi la București și acolo descopere robia nefericiților hamali și vizitii și rânduși și feciori de casă și slujnice unguri și unguroaice, cari plâng amar că nu

Gheorghe Lazăr

respons de mitropolitul Stratimirovicu dela hirotonire*).

Lazăr studiase la universitatea din Viena până în toamna anului 1809, când în Noemvrie se întoarce acasă, în Ardeal. De aici fu trimis în Decemvrie din același an la Carloveț, la mitropolitul Stratimirovici, ca în seminarul de acolo să-și întregască studiile teologice cu dogmatica și liturgica religiei sale și, învățând acestea, să primească hirotonirea.

Mitropolitul Stratimirovici însă refuză primirea lui Lazăr în teologie și astfel fu silit să se întoarcă iarăși în Ardeal, aducând cu sine și o scrisoare dela mitropolit către consistorul din Sibiu, în care motivează refuzarea. Scrisoarea avu nenorocul să ajungă în mâna guvernatorului din Ardeal, care apoi o trimise nedesfăcută cancelariei aulice transilvane în Viena.

După ce această scrisoare a ajuns și în mâna ministrilor din Viena și a Maj. Sale, cancelaria aulică transilvană, la poruncă preainaltă, se întrunește în 23 Martie 1810 în ședință, ca să-și expună în scris opinia cu privire la motivele refuzării lui Lazăr dela studii și hirotonire.

Cancelaria înaintează protocolul, luat în această ședință, în 5 Aprilie 1810 Majestății Sale,

* Reproducere din broșura: „Date nouă despre Gheorghe Lazăr” de Dr. Avram Sădean, profesor la seminarul din Arad.

spre hotărâre preainaltă. În urma opiniei din protocol și în urma observării celui mai iscusit ministru, Bedekovich, că mitropolitul prin refuzarea lui Lazăr ar avea tendința, de a împiedeca intențiunea preainaltă în promovarea culturii clerului gr. neunit, Majestatea Sa în 13 Aprilie 1810 ordonează următoarele:

„Despre arătarea din filele protocolare ale consilierului aulic, grof Eszterházy, desubt Nr. 631, conform căreia mitropolitul gr. neunit din Carloveț refuză studentului în teologie, Gheorghe Lazăr, hirotonirea pe motivul, că acela a ascultat teologia la universitatea din Viena, cancelaria are să-mi facă un raport special, îndată ce va fi primit replica cancelariei ungurești, alăturând la acela scrisoarea mitropolitului și arătând și aceea, ce s'a făcut în privința asta. Celelalte observări din aceste file protocolare le iau la cunoștință.

Francisc”.

Abia în 19 Octomvrie 1810 prezintă cancelaria aulică transilvană acest raport special, cu privire la refuzarea lui Lazăr dela continuarea studiilor teologice și primirea hirotonirii din partea arhiepiscopului și mitropolitului gr. neunit din Carloveț, Stratimirovici. E un raport mai lung acesta și cel mai însemnat prin conținutul său. Înfațișează un interes deosebit, nu numai pentru amănuntele referitoare la Lazăr, ci și pentru împrejurarea, că din acesta se desprind unele lucruri, cari, în lipsă de documente, niciodată n'au fost prezentate îndestul de limpede; lucruri, cari veacuri dearândul au

frământat mintea și sufletul domnitorilor și direcătorilor din patria noastră.

Iată raportul în traducere:

„Asupra protocolului cancelariei aulice transilvane din 23 Martie a. c. Majestatea Voastră ați binevoit a hotărî, ca cancelaria aulică să facă în privința acelei refuzări din partea mitropolitului din Carloveț, îndată ce primește declarația, cerută dela cancelaria ungară, un raport special și să alăture la acela scrisoarea mitropolitului și să arate tot ceea ce s'a făcut în afacerea asta.

Cancelaria aulică transilvană, prin prezentarea raportului detaliat de față, urmează deci ordinul preainalt, pe care l'ar fi făcut și în cazul, dacă nu i s'ar fi demandat.

La recomandăția vicarului și președintelui consistorului neunit din Ardeal s'a încuviințat în 1806 (actul Nr. 1704—806) pentru talentul și moralitatea sa mult lăudatului ascultător în drepturi la liceul din Cluj, Gheorghe Lazăr, un stipendiu pentru învățarea studiilor teologice la universitatea din Viena din fondul sidoxial din partea Majestății Voastre cu angajamentul, ca Lazăr, conform îndatoririi luată asupra sa, să instrueze, după absolvirea studiilor teologice, candidații neuniți ai statului preoțesc științele de lipsă la păstorire.

În Noemvrie anul trecut veni Lazăr dela universitatea din Viena îndărăpt și fu trimis de guvernul din Transilvania la Carloveț, cu o scrisoare de recomandăție a consistorului gr. or. român din Sibiu, ca acolo să învețe și studiile teologice ale ritului său, pentruca astfel să poată primi hirotonirea.

NICĂ
 ŢIE
 itilor.

telefon 35
 convenabile
 elegante
 dispo-
 elor mai
 re. Exe-
 e cande-
 nță mai
 a Tele-
 sonerii
 jamente
 pentru
 sticlă,
 ente de

ICĂ
 ŢIE
 RAD.

Mare magazin de vehicule și mașini de îmblăntit cu aburi.

pot să se închine sfântului tricolor unguresc împodobit frumos cu „ângerășii” și mai ales barbarii Valahii dându-le absolută libertate bisericească și culturală nici prin gând nu le trece să silească pe Români ca să învețe ungurește pentru de a se putea înțelege cu dânșii, ei ei Ungurii, cari sunt cei mai tari din lume, ei, hamalii și rânđașii și slujnicele sunt siliți în București să învețe limba proastă a Valahilor, cari încă-i batjocuresc zicându-le „unguri” și nici un guvern nu s'a gândit să le asigure unuia fieștecărui cel puțin o modestă rentă viageră de măcar 5000 corane la an ca să poată trăi în sărăcie cinstită. Și acum la urmă de tot iată-i și pe simpatici Bulgari din Dobrogea, 350,000, nu-i glumă, plângându-se Ungurilor de nedreptățirea din partea Valahilor. E totuș prea mult. Noi faptic ne mirăm că-i mai suferă pământul pe Valahii ăștia. Ungurii-s prea marinimoși, prea afară din cale buni și iertători, căci altfel praf și cenușă v'ar fi făcut de mult Valahilor nemernici, cari asupriți neamurile și sunteți călăii umanității, ai culturii, ai libertății.

Măcar atâtea drepturi să le dea Bulgariilor din Țara-Românească, câte au Români din Țara-Ungurească. Ei, pardon, ni se pare că aci am greșit puțin. Asta nu trebuia s'o spună Bulgarii, domnule conte Károlyi Mihály. Asta nu trebuia s'o spună. Că acum gazetele incendiare ale Valahilor vor descoperi tot planul nostru cu Bulgarii. Ele vor spune lumii, că adresa Bulgarilor ne-am comandat-o noi ca să arătăm lui Berchtold și împăratului Francisc Iosif I și arhiducelui Francisc Ferdinand și împăratului Wilhelm II că Români din Țara Ungurească spun minciuni plângându-se de nedreptățile ungurești, fiindcă soarta lor aci este cea mai fericită din câte se poate închipui în valea asta a plângerilor, ce este viața omenească, iată bieții Bulgari, 350.000, domnule, ahtiază această soartă și ne-au rugat să le dăm numai atâtea drepturi, câte au Români în țara noastră.

Nu, domnule conte Károlyi Mihály, asta nu trebuia s'o spună scumpii noștri Bulgari. Ei făceau mai bine să se plângă pur și simplu de soarta lor și să ceară ajutorul cel nebiruit

al Ungurilor, dar neapărat trebuiau să le dea pace Românilor din Țara-Ungurească. Că acum Români ăștia vor protesta, ca cei 350.000 Bulgari, taman a zecea parte a numărului lor de 3 milioane și jumătate să se compare cu dânșii. Ei vor protesta ca Bulgarii cucerii cu arma de Români să se compare cu Români din Ungaria și Ardeal, cari de două mii de ani stau neclintii în moșiile lor necucerii vre-odată cu arma din partea Ungurilor, ei suferind cu înțelepciune nedreptățile unor hrăpareți știind prea bine că apa trece, pietrele rămân. Ei vor spune că nedreptatea ce li se face nu se poate justifica cu aceeași eventuală nedreptățire a altora. Că în chipul acesta Ungurii ar putea să-i mănânce fripti provocându-se la obiceiul canibalilor. Și în cele din urmă Români din Ungaria și Ardeal vor spune, că Bulgarii să fie sănătoși și să-și elupte drepturile de cari au trebuință, ei, Români, nu pentru aceea cer libertatea lor națională, fiindcă o au și Francezii și cu atât mai puțin vor renunța la această cerere a lor pentru acel motiv, că n'o au nici Țigani și nici Bulgarii din Dobrogea, ci Români, 3 milioane și jumătate de Români din Ungaria și Ardeal cer libertatea națională, fiindcă au lipsă de ea pentru de a se putea feri în viața pământescă și fiindcă se simțesc destul de tari ca s'o ceară și să și-o câștige și știu, că fără acordarea acestei libertăți se primește siguranța monarhiei și vor trosni încheieturile statului ungar, unde n'au față de 3 milioane și jumătate de Români 70 milioane de Unguri, câți ar trebui să fie ca să se potrivească raportul în care sunt cei 350.000 de Bulgari față de cele 8 milioane de Români ai Țării-Românești.

Tare ni-e rușine, domnule conte Károlyi Mihály, de toată afacerea asta cu Bulgarii noștri. Ne blamarăm cu America, am mâncat-o nespălată cu Muscalii, ce naiba se amestecă acum proștii ăștia de Bulgari în daraverile noastre? Ce bine era s'o fi luat din capul locului cu Francezii. Dar, vezi, mintea Românilui cea de pe urmă. E mare pagubă că nu aveți și d-voastră un Român moderat în partid. Luați-l pe Ciocan, ori, fiindcă ăsta-i prea bătrân faceți încercare cu Șeghescu. Pe el și

de altfel Apponyi l-a arvunit, să se întoarcă la stăpân. Cum ziceți d-voastră, aristocrații, pe nas? On revient toujours... Iar Bulgarilor noștri de operetă să le dăm pace, domnule conte.

Problema Iidovească și poporul român.

De Dumitru C. Moruzi.

VIII.

Ei bine, nu! Problema trebuie deslegată și deslegarea ei trebuie s'o găsim! Nu putem sta mai mult cu acea spadă a lui Damocles atârnată asupra grumazilor noștri, ca de câte ori vre-un jidov dela noi s'ar simți cumva nedreptățit să ne sară în cap două continente, tratându-ne de barbari, de călăi a sfintei închiștii, care ardem pe rug pe bieții israeliți pentru că se închină la Bible! Apoi mai este nevoie să dăm o stare legală, Jidovilor născuți, crescuți și stabiliți în țară de mai multe generațiuni, să dăm drepturile politice și celor dintre dânșii cari vor fi devenit români și prin sânge, și a le deschide la toți un mijloc cinstit de asimilare, fără ca să devie trădători nici neamului nostru, nici credinței lor mozaice.

Și unde aiurea am putea găsi mai ușor această deslegare, decât în învățătura ce ne-o dă atât de lămurit istoria marilor noștri strămoși: Romanii?!

Dela anul 510 (înainte de Christos), când fu proclamată republica romană alcătuită din Latini, Sabini și Etrusci și până la anul 300 (după Christos), când plebeii fură admiși de o potrivă cu patricienii în toate magistraturile, numindu-se cu toții cives Romani, singurii în drept să conducă treburile statului și să-l apere cu sângele și viețile lor, fu un timp de lupte interne care o țin în loc. Odată așezată pe aceste temelii unitare, mica republică, — nici cât un județ de mare — începu a se lăți și în curând fu stăpână pe întreaga peninsulă Italică. Apoi, după ce legiunile romane — alcătuite numai de cetățeni romani — nimiciră pe mare și pe uscat cohortele mercenare ale Cartaginezilor și reduceră în provincie romană întreaga Elladă, împinseră stăpânirea romană până la hotarele lumii cunoscute pe atunci.

E bine înțeles că pe când legiunile întindeau stăpânirea Romei tot mai departe, numărul lor

În Carloveț însă nu numai că nu fu admis Lazăr la studii și hirotonire, ci fu privit asemenea unui eretic și declarat pentru todeauna de incapabil, de a primi hirotonirea, dându-i-se și o scrisoare adresată consistorului neunit din Ardeal.

Lazăr raportează toate acestea guvernului din Ardeal, care-i luă scrisoarea și pe care o trimise nedeschisă cancelariei, bănuind în aceasta principii rădăcitate; și așa cu atât mai puțin crezu de oportun, a lăsa să ajungă această scrisoare la consistor, când mitropolitul nici nu-i îndreptățit, să corespunde direct cu consistorul.

În această scrisoare (alăturată la acte sub nr. 622) și desfăcută de cancelarie, mitropolitul aduce referitor la refuzare următoarele motive: Lazăr aspiră la o demnitate mai înaltă preotească, deci ar trebui să fie instruit cu cea mai mare îngrijire în dogmele religiei sale. Primi însă o educație cu totul întoarsă. Adecă învătă studiile teologice la o universitate catolică și ar vrea acum, ca și în trecut să-și însușească dogmatica și liturgica neuniților. Cum și-ar trimite catolicii studenții lor în institute protestante pentru educație.

Contra lui Lazăr se ivește o bănuială îndoită: odată se numește el în cartea de botez *Eustratius*, în atestatele școlastice și de consistor *Gheorghe*; apoi în atestatele școlastice figurează ca gr. cat. La aceasta se adaugă și aceea, că Lazăr în convorbirea sa, avută cu el asupra religiei, ar fi tradat un indiferentism și o răceală către religieuna gr. neunită.

În sfârșit mitropolitul admoniază în scrisoare

consistorul, ca la primirea persoanelor în statul preoteșc să fie cu toată atențiunea.

Afară de aceste motive, Lazăr adaugă încă următoarele în o petiție înaintată guvernului, în care povestește în detalii toată primirea lui la mitropolit și pentru ce i se refuzase primirea la studii și hirotonire: că studiază pe spese publice și tocmai pentru aceea e bănuitor, mai ales fiindcă din partea consistorului ar fi fost trimis numai la studii la Carloveț, de guvern însă se recomandă și la hirotonire; ca unui neunit nu i-ar fi permis nici măcar să cunoască dogmele și principiile catolicilor; că e învățat și necăsătorit, deci aspiră la trepte mai înalte; că nu cunoaște limba slavonă, în care se propun studiile în Carloveț.

Atât guvernul din Ardeal, cât și cancelaria aulică află toate aceste motive de inadmisibile, căci:

1. Fiecă e obiceiul între „Valahii” din Ardeal să-și ia alte nume, decât cele primite la botez; Lazăr din greșeală e indus în atestatele școlastice, ca unit, și se desmintește îndeajuns prin aceea, că consistorul neunit și președintele acestuia, vicarul general Huțovici, a recomandat pe acest tânăr pentru primirea unui stipendiu din fondul sidoxial.

2. Atât în Sibiu, cât și în Cluj, unde Lazăr studia în școli catolice, precum și în Viena există biserici neunitice, pe cari acesta le-a putut cerceta.

3. Nu se poate crede despre profesorii din Carloveț, că afară de limba slavonă nu vorbesc și limba latină, germană ori franceză. Ei ar fi putut deci împărtași lui Lazăr instrucția în vre-una din aceste limbi.

4. Prin împrejurarea, că Lazăr a ascultat filozofia în Cluj, iar teologia în Viena, încă n'a încetat să fie greco-neunit, căci dacă cineva s'a făcut cunoscut cu principiile unei alte religii numai de dragul științei, nicidecum nu poate fi urmarea, că ar trebui să le și recunoască, părăsindu-și religia sa.

5. E foarte bătuitor la ochi, că mitropolitul nu voi să primească pe Lazăr tocmai pentru cultura sa prea înaltă, pe ceea ce la primire ar trebui să se pună temei.

6. În sfârșit chiar așa de puțin se poate înțelege, pentru ce unui greco-neunit nu-i iertat nici măcar să cunoască dogmele religiei catolice, poate pentru aceea, ca să țină neuniții și pe mai departe în neștiința adâncă.

Și fiindcă Lazăr fu trimis anume la îndemnul public la universitatea din Viena, ca prin el să se poată influența asupra educației poporului „valah” și a preoțimei sale în Ardeal; și deoarece conform hotărârii prealalte din 1807 ar trebui să se trimită încă câțiva tineri talentați, cari se dedică statului preoteșc, pentru o educație mai aleasă, la universitatea din Viena, dobândind astfel profesori mai deștinați pentru noul seminar neunit, ce are să se ridice în Ardeal, și a se prevedea spre acest scop cu câte un stipendiu din fondul sidoxial; dar fiindcă mitropolitul din Carloveț, în urma principiilor sale manifestate, ar pune piedeci executării intențiilor prealalte, guvernul a făcut propunerea, ca afacerea asta să se rezolve așa, ca Lazăr pentru studii și hirotonire să fie avizat la episcopul neunit din Bucovina.

se întoarce
ar Bulgarilor
pace, domnule

ca
român.

C. Moruzl.

deslegată și
Nu putem sta
ocles atârnată
ate ori vre-un
nedreptății să
atându-ne de
i, care ardem
se închină la
m o stare le-
și stabiliți în
dăm drep-
ii cari vor fi
le deschide
e, fără ca să
ru, nici cre-

ai ușor acea-
ce ne-o dă
tri strămoși:

tos), când fu
uită din La-
ul 300 (după
de o potrivă
e, numindu-
în drept să
bere cu sân-
upte interne
de aceste te-
i cât un ju-
n curând fu
ă. Apoi, du-
umului de ce-
și pe uscat
zilor și re-
Elladă, im-
hotarele lu-

de întindeau
numărul lor

scultat filo-
ncă n'a în-
va s'a făcut
i numai de
urmarea, că
idu-și reli-

politul nu vol
cultura sa
rebuie să se

poate în-
lertat nici
olice, poate
mai departe

a îndemnul
in el să se
luț „valah”
e conform
se trimiță
că statului
la univer-
fesorii mai
are să se
accest scop
dar fiind-
principiilor
ării inten-
unerea, ca
zăr pentru
puj neunit

era silît să se înmulțească, pe când forța lor morală, puterea de îndurare și disprețul de moarte, scădeau pe aceeași măsură, fiind silite să primească în sinul lor și elemente eterogene, luate chiar dintre popoarele cucerite. Elementele acelea se întrebuntau mai mult la transporturi, la săpături și la serviciile auxiliare; numai elita se împărțea între legioniari. Șefii de des-părțiri și comandamentele erau exclusiv alcătuite din cetățeni romani. De asemenea cu toate de-regătorile atât în provinciile cucerite cât și în republică, nu se încredințau decât Romanilor. Cu atât mai mult senatul, consuli și toți acela cari conduceau destinele republicei și mai târziu ale imperiului, așa că calitatea de roman era împărțită în două categorii: Cetățeanul roman — *civis Romanus* — și supusul roman — *subditus Romanus* —; dar toți își ziceau Romani și cât a domnit această stare de lucruri, Roma a mers din mărire în mărire, state și popoare mult mai numeroase — iar unele mai vechi decât dânsa în civilizație, în știință și în artă, îi primiau stăpânirea, cultura și civilizația superioară; pe când legiunile sale străns încheate în elementul latinesc, purtau vulturii lor din isbândă în isbândă și din cuceriri în cuceriri!

Tocmai în anul 37 d. Chr. sub împăratul Caracalla *subditus in civitatem adsciscerunt*, adică supuși se înalță până la cetățenie și de atunci începe decăderea stăpânitoarei lumi, treptat, treptat, până ce dispăre cu totul, pe multe veacuri, înecată sub puhoiul năvălirilor barbare.

Ș era firesc să se întâmple astfel! Căci pentru ca să aperi cu viața și întreaga ta înțelepciune și dragoste, onoarea și interesul unui neam, prima întocmire este să faci parte dintr-ansul prin întreaga ta fire sufletească și trupească. Numai atunci îți vei putea pricepe năzuințele și nevoile; numai atunci de dragul lui vei putea îndura fără descurajare toate lipsurile, ostenețele, primejdiile și durerile răboiului, jertfindu-ți și viața cu bucurie. Niciodată un străin — fie el un geniu — nu va putea da patrii sale adoptive, niște legi potrivite cu firea și spiritul ei căci fiecare neam se deosebește de celelalte, tocmai prin fire și felul de a cugeta și gândi; iar în aplicarea acestor legi, va fi cu, sau fără voie, aplecat să părtinească pe acei de o obârșie cu dânsul. De cum porțile cetățeniei Romane fură deschise subditilor îi vedem pe aceștia susținuți de cohortele pretorianilor — în cele mai multe cazuri, de același neam cu dânsii — îmbrăcând Purpura Imperială punându-și trufași pe frunte coroana Cezarilor, dar totuși ducând Impărația la peire pe calea cea mai sigură și mai scurtă.

Intr'aceea cancelaria, pentru de a nu învinovăți pe mitropolitul din Carloveț la Majestatea Voastră, fără a-l asculta, i-a dat a înțelege prin cancelaria ungară, că principiile lui sus arătate trădează numai ură religioasă și nici decum n'ar fi admisibile și că întreaga procedură cu atât mai vădită ar trebui prezentată Majestății Voastre spre remediare, fiindcă mitropolitului aparține jurisdicțiunea în Ardeal numai în afaceri dogmatice și spirituale, nu și în chestii disciplinare, precum este aceea a lui Lazăr; și fiindcă mai departe intenția mitropolitului numai acolo poate ținti, de a ponegi tinerii înaltea consistorului și coreligionarilor lor, cari se cresc în institute catolice de profesori pentru noul seminar, ce se va ridica în Ardeal, și a zădărnici astfel intențiile binefăcătoare ale Majestății Voastre pentru poporul „valah”. Cancelaria admonă totodată pe mitropolit, să admită pe Lazăr la studii și hirotonire, într'aceea însă să se abțină dela corespondența directă cu consistorul din Ardeal și dacă ar avea ceva de comunicat consistorului în afaceri disciplinare, să se adreseze guvernului.

În declarația transmisă de cancelaria aulică ungară, mitropolitul mai adaugă următoarele: că el n'a avut absolut nici o cunoștință despre intențiile preînalte ale Majestății Voastre, referitor la ridicarea unui seminar în Ardeal și despre dispozițiile, ce privesc această chestie, căci el ar fi făcut o contrapropunere, referitor la trimiterea pesoanelor în institute teologice catolice, cu rugarea, ca ridicarea s'o amâne până la reocuparea episcopatului în Ardeal, printrucă poporul „valah” își pune încrederea în episcop, că-l va ținea la legea sa; iar

Mare, puternică și de neuitat trebuie să ne fie învățătura ce reese din Istoria marilor noștri străbuni; cetățenii adevărați ai micii Rome au cucerit întreaga lume antică alipindu-și nenumărate state și milioane de supuși, cari tot Romani se ziceau deoarece țările lor își pierduseră ființa de stat și nu mai aveau cum își zice altfel. Cum însă marinimia Romană i-a înfiat pe aceștia, conferindu-le Cetățenia Romană și-a văzut — tot prin ei — mai întâi decăderea, apoi nimicirea!

Tot așa și noi; dacă ne-am strecurat prin atâtea restrînte și năvăliri, păstrându-ne firea Neamului, curățenia sângelui, limba, moravurile, obiceiurile, datinele, străvechi și până și pământul cu erit de strămoși; datori suntem dar să păzim cu sfințenie și neclintite aceste sfinte și ocrotitoare odoare, să nu le împrăștiem de a surda când cerul începe a se lumina și pentru noi Români, ca Doamne tezește să nu ne ajungă decăderea, înainte de apogeu! Subditus — supuși să ne dea Dumnezeu cât de mulți! Cetățeni însă să nu mai facem de acum înainte, decât pe acei de un sânge și de o fire cu noi! Iată dar că problema care ni-se părea de nedeslegat se desleagă dela sine prin următoarele două principii de temelie:

Acordarea cât mai largă tuturor străinilor — fără deosebire de rase sau credințe a naționalității române. Iar calitatea de cetățean român să nu se poată căpăta decât prin moștenire părintească sau maternă.

Iată de altfel principiile care după smerita mea părere, ar fi de introdus în noua Constituție:

A) Calitatea de Cetățean român nu se va mai putea dobândi decât de acela care va putea dovedi înaintea instanților judecătorești că părintele său sau mama erau de neam românesc.

B) Calitatea însă de supus Român poate fi căpătată de către ori ce străin, de orice naționalitate sau credință, cu întocmirea de a se supune tuturor formalităților cerute astăzi pentru împământinare adică — stagiul de 10 ani, votul corporilor legiuitoare, decretul care-l proclamă supus Român etc., cu toate garanțiile cerute despre moralitatea și trecutul său nepătat.

Supușenia aceasta trebuie privită ca un al doilea stagiul până ce fii noului supus vor putea călca pragul cetățeniei Române în întocmirile cerute celorlalți cetățeni români.

C) Calitatea de cetățean român se poate suspenda vremelnic în singurul caz când s'ar dovedi că cetățeanul s'ar fi naturalizat în alt neam și numai atâta vreme cât persistă în noua sa naționalitate. Calitatea sa de Român, nu i se poate lua niciodată, nici lui, nici urmașilor săi.

prin astfel de dispoziții în timpul vacanței s'ar deștepta numai temerea poporului, că ar vrea să-l aducă la unire. El ar fi rugat de repetite ori pe Majestatea Voastră dela moartea episcopului neunit din Ardeal în 1796, în chipul cel mai urgent, în persoană pentru reocuparea acestui episcopat. Când fu cu aceeași intenție mai pe urmă în Viena, ar fi auzit, că o persoană neunită studiază teologia la universitatea din Viena, ca apoi să ajungă episcop în Ardeal. Intr'aceea s'ar fi liniștit iarăși, înțelegând din altă parte, că față de această persoană se intenționează considerații politice, cari-l fac incapabil la executarea intențiilor, de cari sunt preocupat. Lazăr se prezintă într'aceea la Carloveț. El deșteptă deja prin aceea neîncredere, că scrisoarea de recomandare, pe care o adusese cu el, n'a fost iscălită de președintele consistorului, ci numai de un asesor al aceluia. Această bănuială o mări cartea de botez și atestatele școlastice, fiind în cea dintâi numele de Gheorghe și însuș Eustratius, în cele din urmă însă Gheorghe și însuș Lazăr figurează ca un greco-unit.

Și Lazăr a ascultat deja teologia catolicilor și prin nici un atestat n'a putut dovedi, că s'a mărturisit și cuminecat vre-odată după ritul neuniților; ba încă a trădat o răceală în convorbirea întinsă, avută cu el despre religie, în contra ritului neuniților și-și trădă intenția, de a-și însuși numai în treacăt și dogmatica și liturgia. La aceasta se mai adăuse și aceea, că Lazăr fu recomandat de consistor numai la studii, nu și la hirotonire, numai guvernul îl aviză și la hirotonire, și că Lazăr umblă după demnități mai înalte bisericesti.

Aceste împrejurări, precum și cea sus amintită

D) Oricine va putea dovedi înaintea tribunalului în rayonul căruia și-a ales domiciliul că tatăl sau mama lui, sau unul din ascendenții lui, din parte bărbătească, sau femeiască sunt de neam românesc, fie el născut în țară sau în străinătate, este deindată recunoscut cetățean român cu toate drepturile inerente acestei calități. Această recunoaștere se dobândește fără nici un stagiul, prin singura sentință a tribunalului competent, ca drept de apel în caz de respingere, sau contestație electorală. Este dator însă a prezenta tribunalului toate garanțiile de moralitate și de un trecut nepătat prevăzute în legea actuală de împământinare.

E) Cetățeanul român este supus tuturor sarcinilor și îndatoririlor celorlalți supuși Români. Numai lui însă i se mai încredințează dreptul și onoarea de a apăra cinstea, demnitatea și integritatea teritoriului țării, cu arma sau cu condeiul.

Din acest drept sfânt, decurg pentru dânsul și următoarele drepturi:

1. Numai el se bucură de drepturile politice, poate ocupa în stat funcțiuni înalte sau numai superioare în administrație, justiție, finanțe etc. și obține grade în armată, căci numai el este egal cu ceilalți cetățeni și le poate comanda de se va putea ridica prin merite și servicii aduse statului.

F) Toți copiii născuți în Țară de părinți necunoscuți, sunt priviți ca fiii neamului și la majoritatea lor se bucură de toate drepturile cetățeanului român; ca o dreaptă compensație pentru suferințele morale îndurate din pricina greșelii părinților lor, de care ei nu au nici o vină.

G) Supușenia română se poate căpăta de orice străin, în întocmirile arătate la litera C) al acestei lucrări și se poate transmite și urmașilor, dacă aceștia, la majoritatea lor, declară că stării în hotărârea părinților; iar de pot proba că se află în întocmirile cerute la litera D) își capătă de îndată cetățenia română în aceleași întocmiri, sarcini și drepturi ca ceilalți cetățeni.

H) Supușii români au aceleași drepturi și îndatoriri ca și ceilalți Români și se bucură cu dânsii de aceeași egalitate față de legile Țării. Deasemenea se bucură de aceeași protecție înaintea reprezentanților noștri din străinătate, față cu autoritățile străine; iar în țară de o perfectă egalitate civilă, afară — bineînțeles de legile restrictive existente, ori care s'ar mai putea promulga în interesul politic sau economic al neamului.

I) Supușii români de orice neam sau credință sunt scutiți de impozitul sângelui, care pentru

că adecă prin Lazăr se intenționează considerații politice (în privința aceasta se provoacă mitropolitul la o persoană a cancelariei ardelenne, pe care n'o spune cu numele), apoi trista experiență, că raportul vicar neunit în Ardeal, Popovici, încercă cu ajutorul episcopului gr. cat. din Oradea-mare, Darabant, de a aduce la unire biserica neunită din Ardeal, (spre dovedirea acestora anexează mitropolitul o copie de pe o scrisoare a episcopului Darabant, adresată consilierului de atunci Lorenz), și el se temu, că și Lazăr umblă cu astfel de intențiuni și pentru aceea îl trimise îndărăpt, prevăzând mai ales, că Lazăr, și dacă de fapt l'ar fi admis la studii, după absolvarea aceluia, n'ar fi putut niciodată primi hirotonirea, fiindcă el n'ar fi putut depune nici când jurământul prealabil, necesar pentru aceasta, al cărui formular este alăturat sub nr. 5 la nr. 2291—1810; și fiindcă nici când nu s'a deprins anumit timp în vre-o mănăstire, ori pe lângă vre-un vlădică în cele rituale și disciplinare.

Urmează din acestea, că Lazăr fu respins, nu numai pentru aceea, printrucă studiasse la institute catolice. Și el (mitropolitul) își primi educația în astfel de institute, dar nu și în teologie. Nu-i ade-vărat, că Lazăr fu tratat asemenea unui eretic. Lazăr ar fi dovedit deja neascultarea sa prin aceea, că el a predat guvernatorului scrisoarea, ce i s'a dat s'o ducă consistorului, și după canoanele bisericești neunite s'a făcut pentru totdeauna nevrednic de statul preotesc. Mai târziu primi mitropolitul pe cale confidențială informația alăturată sub nr. 6, conform căreia Lazăr, care aspiră la episcopat, e un grandoman, aventurier; cât timp

dânșii — spre egalizare — se va înlocui prin un impozit în bani; aci ar fi o barbarie și nelegiuire de a-i obliga să se lupte cu arma împotriva fraților lor de sânge, sau de credință. Pot fi însă primiți ori când în oaste ca voluntari, fără ca onoarea aceasta să le schimbe întru ceva poziția lor de supuși, sau să le poată da prilej de speculă întru dobândirea cetățeniei române.

K) Supușii români fiind oprți dintr'un înalt principiu de morală să apere cu sângele și viața lor pământul Țării, nu au nici un drept să-l pozeze nici ca proprietari, nici ca arendași. Sunt liberi însă să-l cultive ca muncitori cu plată; căci ar fi o strigătoare nedreptate de a-i opri dela un câștig agonisit prin muncă cinstită în țara a căror supuși sunt ei și a căror cetățenie urmașii lor pot deveni ori când numai să o vrea aceasta în gând curat și cinstit de asimilare în întocmirile arătate mai sus.

L) Străinii încetățeniți sub regimul anterior, rămân în toate drepturile lor câștigate. Decretele lor de împământare fiind însă personale, devin intransmisibile urmașilor ca contrare spiritului constituției actuale, singura în vigoare. Deci fiii lor trec de drept în categoria supușilor, până ce, prin înrudire cu neamul, vor fi căpătat și dreptul la cetățenie.

M) Supusul român poate ori când să se întoarcă în neamul lui de obârșie sau să se încetățenească în ori care alt neam, dacă dovedește că nu datorește nimica statului, comunel sau particularilor, și declară că renunță la protecțiunea română. Nu va mai putea recăpăta însă nici odată calitatea de supus român. Acest dintre fiii lui născuți în țară ca fii de spuși români, pot la majoritatea lor recăpăta această supușenie prin drept de moștenire; iar cel ce vor dovedi că unul din părinții lui era român băștină, vor fi primiți de îndată în cetățenia română.

Dispoziție transitorie. Din ziua promulgării noii constituții, timp de trei luni, toți străinii născuți și stabiliți în țară, vor putea cere supușenia română dela tribunalele respective — majorii direct, iar minorii cu autorizația părinților sau a tutorilor și o vor căpăta direct dela acele instanțe. După acest termen vor trebui să-și îndrepteze cererile cu actele convenite, cătră consiliul de miniștri, care va statua individual asupra lor ca pentru ori care străin.

Prezenta dispozițiune nu privește populația teritoriilor anexate, ele bucurându-se de avantajele acordate de dreptul internațional.

Inchelere.

În asemenea întocmiri, prin deosebirea ce facem între *civis* și *subditus*, dând acestuia de pe urmă mijlocul de a căpăta în mod sincer și cinstit toate drepturile deopotrivă cu cel dintâi, fără deosebire de neam și de credință, punem pe străinul, căruia îi place a se zice român, în puțina de a proclama un adevăr; căci va putea deveni — dacă nu el, dar fiii lui — cu adevărat român și prin dragoste și prin fire; punem o stavilă de neînălțat pericolului străini care se lapadă de obârșile lor în scop de interes material; pe fii neamului depărtați din împrejurări, le păstrăm neamul, gata ori când a-i primi la sin, ca părintele din scriptură, pe fiul cel răătăcit. În sfârșit, prin dispoziția tranzitorie, dăm satisfacție imediată slabului interes european, luându-i odată pentru totdeauna prilejul de a se amesteca în viitor, în daraverile noastre interne.

lași, 30 Martie 1914.

„Ce ne învață „Cartea roșie” vieneză”. Sub acest titlu d. deputat și profesor Nicolae Iorga publică în nrul din 27 Aprilie v. al „Neamului românesc” următoarele:

„În rezumate telegrafice și postale, cari, apărând tot așa în foile din București ca și în cele din Sofia au aerul unor comunicate, „expozeul” conținutului Berchtold înaintea delegațiilor, pare că vine să formeze la Dunăre și în Balcani o nouă convingere în ce privește acțiunea diplomatică a Austro-Ungariei în conflictele din 1912—13. Această acțiune, binevoitoare, în marginile posibilului pentru Serbia însă, amicală față de Grecia, amabilă față de Rusia, ar fi fost plină de o afecțiune deosebită față de România ca și față de Bulgaria.

Și anume: Față de Bulgaria atenția prietenească, ocrotitoare, ar fi stat în aceea că s'a ușurat marșul spre Constantinopol, cucerirea Adrianopolei, triumful definitiv al armatelor țarului Balcanilor. Iar față de România în aceea, că s'ar fi susținut, cu toată elocvența și dibăcia diplomației sale, „justele pretenții” ale acestei țări, și în special dorințele exprimate de regele Carol.

Documentele sunt culese așa, încât să producă în adevăr această impresie. D. Berchtold a dat intențiile, ambasadoriei au vorbit, România a fost admisă la conferințele ambasadoriei din Londra, ea a câștigat procesul înaintea tribunalului internațional din Petersburg, „Glasul României a fost ascultat”.

Dar nu e numai atât. În deplin acord cu d. Maiorescu, Austria a cerut revizuirea tratatului din București. Și n'a fost singură în această cerere.

Și, de fapt, era vorba numai să se atribuie Bulgariei, și nu Greciei, Cavala, pentru că Sofia să poată răsufli mai liber la Marea Egee.

Atât, și nimic mai puțin. Unele foi din București, cari vor fi apreciind anumite amabilități pur diplomatice, tipăresc aceste explicații fără nici o observație, convinge, pare-că, de adevărul și de logica lor. E vorba doar de acte autentice.

De sigur, dar sunt și alții, cari nu pun chestiunea așa.

Căci, mai sunt și naționaliști români, chiar dacă nu luptă în cadrele unui partid naționalist. Ei socot că mai presus de cererile din 1912 și de cucerirea din 1913 e altceva: demnitatea României, prestigiul României, viitorul României. Și ei își dau seama, că viitorul unui stat național atâră de viitorul națiunii pe care o reprezintă.

Și că pentru o națiune viitorul se întinde în marginile unui drept.

Aceștia toți nu se încălzesc de adăugirile teritoriale date, din ori ce necesități strategice, dar dincolo de dreptul național, de îndurarea prietenilor. Ei prețuiesc numai ceea ce virtutea națională ia în marginile unui drept netăgăduit. Și în anume daruri ale „Danailor” ei văd o rădăcire dela calea cea bună și umilinta unei pomeni care demoralizează.

O singură prietenie i-ar bucura: aceea care ar recunoaște toate drepturile naționalității noastre. Și ei știu că nu dela Austria o pot aștepta.

De aceea, cum nu s'au supărat când se afirma că nu ne-a susținut în Balcani contele Berchtold, așa n'au nici motiv să se bucure când ar afla că în adevăr contele Berchtold în Balcani ne-a susținut. Și s'ar putea ca acei cari judecă astfel să fie imensa majoritate a publicului românesc”.

Văltoarea miliardelor. Ungaria, ori mai bine zis: guvernul maghiar cheltuiește în fiecare an două miliarde, două sute șasezeci și patru milioane, nouăzeci și șase mii, opt sute treizeci coroane. O sumă oribilă, a cărei încasare e ocupațiunea predilectă a guvernanților noștri, pentru care însă mult asudă cetățenii cu drepturi și fără drepturi. Dar în sfârșit trebuie spestate pentru ca să fim la nivelul celorlalte mari puteri și state civilizate.

Acum însă naște întrebarea: unde dispar miliardele și milioanele? Nu s'ar putea răspunde precis! Bugetul întocmit de guvern face impresia unei vâltoare care înghite totul și banul e greu, nu iese la suprafață. — Atât doar se poate ști că numai procentele datoriei statului fac anual 338 milioane; urmează armata care cere 297 milioane și relativ mai puțin se

călători, nu se mărturisă niciodată și pentru aceea a fost recomandat din partea consistorului numai pentru studii, nu și pentru hirotonire. Dacă episcopatul neunit din Ardeal se va reocupa și noul episcop îl va primi pe Lazăr la hirotonire, el (mitropolitul) n'are nimic în contră.

Ce privește de altminteralea corespondența cu consistorul, mitropolitului i s'a conezcut în cele dogmatice și spirituale („Dogmaticis et Spiritualibus”) episcopatul neunit dela locul prealalt și i s'a interzis corespondența directă numai cu preoții și comunele, nici când însă cea cu consistorul, cu care corespondența este cu mult mai de lipsă tocmai acum, în timpul vacanței scaunului episcopesc. Deși s'a servit foarte rar de aceasta, totuși fu deja în 1797 dojenit pentru corespondența cu consistorul. De atunci s'a abținut, de-a serie consistorului, deși avu mai multe prilejuri, precum încercarea amintită a vicarului Popovici, de-a trece la unire; procedura primpretorilor, cari lăsară să bată popii cu nule pe piele goală, fără ca popii să fi primit vre-odată satisfacție; lipsa de sf. mir la toate bisericile.

Când scrisese în afacerea din urmă consistorului, fu din nou dojenit, fiindcă aceasta ar fi afacere disciplinară. Mitropolitul între astfel de împrejurări conecede apretierii prealalte, dacă poate face îndestul datoriei, concretută în „Dogmaticis et Spiritualibus”, și că astfel de procedură poate avea urmări bune. De altminteralea Lazăr însuș aduse dela consistor o scrisoare, la care crezu, că trebuie să răspundă.

Cancelaria observă, că și dacă s'ar putea explica întru câteva, că Lazăr după obiceiul bisericii neunite nu poate fi admis la hirotonire acum, înainte

de a se fi exercitat câțva timp în cele rituale și spirituale pe lângă un episcop, nici decum însă nu se poate aproba cea faptă a mitropolitului, că el n'a vrut să primească pe Lazăr la continuarea studiilor teologice, nici măcar atunci, când cancelaria a explicat împrejurările în chipul arătat mai sus și că Lazăr n'a încetat nici când, a profesa religia neunită, ceea ce dovedesc și atestatele aduse de Lazăr (sub nr. 2359 B), conform cărora Lazăr în timpul studiilor sale în Cluj, în curs de 8 ani, întotdeauna cercetă biserica neunită și primi sf. cuminecătura. Dacă e adevărat, că Lazăr ar avea o răceală către biserica neunită, atunci tocmai prin instrucție în dogmatica neunită trebuia să se înlăture aceasta. „Species facti” (spusele), alăturate de mitropolit sub nr. 6, fiind o arătare anonimă, nu i se poate da nici o crezare, și și ceea ce se impuță lui Lazăr în această arătare, nu este de o astfel de natură, și dacă de fapt ar fi adevărat, că Lazăr prin disciplina preotească să nu poată fi îndreptat. Unica bănuială sus amintită, conform căreia educația lui Lazăr are de temei tocmai cea intențiune, pe care s'o fi avut răposatul vicar general Popovici, de-a aduce la unire biserica neunită din Ardeal, pare așa dară a fi motivul, pentru ce Lazăr trebuie să fie exchis.

După ce însă cancelaria n'a avut nici când vre-o cunoștință despre intenția amintită a vicarului Popovici, ea găsește această bănuială cu atât mai fără temei pentru exchiderea lui Lazăr, cu cât Lazăr numai după moartea lui Popovici a fost recomandat de către vicarul și președintele consistorului de atunci, Huțovici, pentru dobândirea unui stipendiu din fondul sidoxial.

După ce Lazăr, între astfel de împrejurări, nu poate fi trimis iarăș la Carlovei, fără de a-l ex-

pune la multe neplăceri, crede cancelaria, că cu învoirea prealaltă să se trimită la episcopul din Bucovina, Daniil Vlahovici, și prin poruncă prealaltă să se mijlocească la locul competent, ca Vlahovici să admită pe Lazăr la studiile teologice în institutul său. Hirotonirea o poate primi Lazăr apol dela noul episcop în Ardeal, care în urma hotărârii prealalte (actul nr. 1704) va fi ales, care alegere, după petiția lui Lazăr, să fi avut loc deja în 1 Octomvrie a. c.; deci cât de curând se va înalța de către guvern pentru încuviințarea prealaltă. Prin ocuparea acestui episcopat vor dispore apol de sine și certurile de până aci pentru corespondența cu consistorul, și jalbele din cauza piedecilor, ce se puneau îngrijirii mitropolitului pentru episcopatul vacant.

Ce privește menționarea mitropolitului, că persoanele, cari se educă de profesori pentru noul seminar, ce se va ridica în Ardeal, să nu se trimită în institute catolice pentru învățarea științelor teologice, cancelaria nu știe alt chip, decât că astfel de persoane și pe viitor să învețe științele teologice în institute catolice, afară de dogmatică și liturgică, pentru că ea nu cunoaște nici un institut teologic, unde aceste persoane ar putea primi educație corespunzătoare; și ce privește institutul din Carlovei, însuș mitropolitul spune, că acolo se predau studiile în limba slăvonă, pe care limbă „Valahii” ardeleni numai cu pierdere de timp și în detrimentul solidității trebuie s'o învețe.

De altminteralea ce privește maltratarea amintită a popilor prin primpretori, încă nu s'a înalțat nici o pără, cu toate acestea cancelaria crede, a dispune guvernului, să interzică în chipul cel mai strict o astfel de procedură și pe cei ce lucrează în contră, să-l supună fiscalatului.

spesează rămituri cad în des

Astfel nistru are „îndemniz sa (în tota tis, ori „ir spune așa ministru a răoară b cor.; cont fundamen pectabil c purtate în ambasado cor. salar burg) și anual și, Chiar și Cu un cu funcționa cinstit.

Numa blema: c dă adună toarea fă barea, la

Un dicț Primim la telui izuiz maghiariză românește.

Titlul: silier secr putat de să apară care prin cipa la lu de lucrare tea adună volți a pr când...” et

Nu voi pângărim privește de o esof un bun R EMKE și șit de mi ori inconf sta să ne Duct-se r

Mențio

darea ide liti-patri forta EM în Româ -- printr

„Două tot plast lui Mihai seoasă a statua re strălucire maghiare români, blângul și aceea plaus în

...Mă să-ți ia Sărac mândrea

Criti

pra po nia. Su striace discuți terne ș ministre tul de 5 ședh de loc tele B n'a mu toare c centua bune c

spesează pentru instrucție. Mai sunt unele fărâmituri considerabile, cari dela ospățul țării cad în desagașii primilor funcționari.

Astfel contele Tisza în calitate de prim ministru are un salariu fix de 40,000 cor., plus o „indemnizație” de 24,000 cor. pentru politica sa (în total 63 mii), pe deasupra și locuință gratis, ori „în natură” („természetben”) — cum se spune așa de nostim în lista oficială. Dar primul ministru al nostru nu e primus inter pares. Burăoară baronul Burian are o dotație de 72,000 cor.; contele Berchtold are 101,000 cor. (salariu fundamental numai 24 mii cor. însă un plus respectabil de 67 mii cor. pentru „succesele” repute în politica externă...) Mai bine e plătit ambasadorul Mérey din Roma, care are 138,200 cor. salariu anual. Ambasadorii Szapáry (Petersburg) și Szécheny (Paris) au câte 120,000 cor. anual și, bineînțeles, fiecare locuință gratis. Chiar și consulul din Siam are 35 mii anual. Cu un cuvânt, făcând puțintică economie, primii funcționari ai statului nostru pot trăi destul de cinstit.

Numai cât acum ar mai trebui rezolvită problema: cum să trăiască aceia cari cu multă trudă adună ban lângă ban, ca să-i verse în vâltoarea fără fund a bugetului? Aceasta-i întrebarea, la care nu s'a mai dat răspuns...

Un discurs politic — patriotic model... în românește. Primim la redacție o foaie volantă cu discursul contelui Iezuit, ținut în Cluj la adunarea societății de maghiarizare „EMKE” și — ce ironie! — tradus în românește.

Titlul: „Cuvântarea dlui conte Albert Apponyi, consilier secret interior (!), fost ministru de culte și deputat de cameră (!), rostită...” etc. Inceputul: „Poate să apară de imodest, un membru al acestei asociațiuni, care prin plasarea sa geografică nu prea poate participa la lucrarea curentă a Emkei, în tocmai la planul de lucrare așternut de către comitetul direcțional înaintea adunării generale contribuie cu un cuvânt. Binevoitți a privi luarea cuvântului de mine așa, că atunci, când...” etc.

Nu voim să-l reproducem în întregime, ca să nu pângărim paginile acestui ziar, respective — în ce privește traducerea — ca să scutim pe cetitorii noștri de o eșofare inutilă. Nu știm dacă traducătorul a fost un bun Român și a voit să-și bată joc de societatea EMKE și de contele șovinist; în cazul acesta a reușit de minune. Ori a fost un renețat care intenționat ori inconștient ne-a schimonosit limba; în cazul acesta să ne facem cruce creștinească și să-l zicem un: *Ducă-se pe pustii!*...

Menționăm doar un singur pasaj — pentru elucidarea ideilor profesate de orator — din discursul politic-patriotic. Arătând contele maghiar contrastul izbitor dintre societatea culturală de maghiarizare cu forța EMKE și „societatea culturală română operantă în România” (Liga Culturală, circumserisă ungurește) — printre altele zice:

„Două (monumente) statue exprimă într'un mod de tot plastic contrastul acesta. La București stă statua lui Mihailu Viteazu. Sculptorul așa a conceput-o, că sabia scoasă a eroului tinde către Ardeal. Aci în Cluj stă statua regelui Matia, unul din monumentele epocii de strălucire a maghiarilor, una din întrupările puterii maghiare. Statua aceasta privește către vecinii noștri români, sabia însă deșii o ține în mână, zace pe obliângul șelei, privește serios către deșii, nu amenință; și aicea o sabie, însă numai gata asupra atacului. (Aplaus îndelungat și aclamare entusiastică).”

...Mărite Mihailu, cuceritorul Ardealului, cine a fost să-ți ia numele în deșert!

Sărac Mătieș, crai de Român, cine a fost să se mândrească cu tine!..

Critica subcomisiei de externe austriacă asupra politicii contelui Berchtold față de România. Subcomisia de externe a delegațiunii austriace a primit în ședința de Sâmbătă, după o discuție de 5 zile, bugetul ministerului de externe și a votat fondul de dispozițiune al acestui ministru. Ministrul Berchtold nu i s'a dat votul de încredere. Bilanțul criticelor în cele 5 ședințe făcute de către delegații expozeului, de loc nu poate fi numit favorabil pentru contele Berchtold. Politica ministrului de externe n'a mulțumit pe reprezentanții corpurilor legislative din Austria și aproape toți oratorii au accentuat necesitatea și importanța unor relații bune cu regatul român.

N'a rămas neatinsă în legătură cu aceasta nici chestia românească din Ungaria. Mai cu seamă fostul ministru de comerț austriac **Dr. Baernreither** a accentuat necesitatea rezolvirii multumitoare pentru Români a acestei chestii în scopul unor relații bune cu România.

Tot astfel a fost reprobată în subcomisia austriacă și ideea fortificării Ardealului față de România, ideea suleată de către delegații opoziționali în ședințele subcomisiunii de război ungare.

O interesantă fază a discuției a fost însă critica făcută în ședința de Sâmbătă de raportorul marchizul de **Bacquehem** politicii contelui Berchtold față de România. Raportorul Bacquehem aprobând declarațiile contelui **Clam-Martinic** făcute despre România a spus: „Noi trebuie să convingem România, că puterea noastră e neînfrântă și că totdeauna vom putea interveni cu succes pentru prietenul nostru. A fost o greșeală determinată a diplomației noastre, că noi n'am deșteptat această convingere în România și că aceasta n'a avut încredere în noi, că am putea pași cu succes pentru prietenii noștri”.

Programul de muncă al camerei. După cum se anunță din cercurile bineinformate, camera ungară va rezolvi în cursul sesiunii delegaționale numai legea de apropiatiune și încă vreo câteva proiecte de o importanță mai mică, iar debaterile meritice vor avea loc numai după închiderea sesiunii delegaționale. Guvernul va depune pe biroul camerei până la vacanța de vară 5 proiecte de legi. Ministrul de interne va prezenta camerei un proiect despre statificarea administrației, iar ministrul de finanțe un proiect privitor la modificarea competențelor de drept.

În Iunie ministrul de Justiție va depune pe biroul camerei 3 proiecte: despre **apărarea onorului**, despre **apărarea persoanelor oficiale** și despre **rehabilitare**. Aceste 3 proiecte au fost înaintate deja spre sancționare prealabilă. După rezolvirea acestui material, camera se va amâna pentru vacanța de vară, care va ține până pe la mijlocul lui Octomvrie.

Cine trebuie să se supună la examen?

Cine are drept de vot?

Biroul central înființat de comitetul național de următoarele sfaturi tuturor cărturarilor, plugarilor și meseriașilor români:

Înainte de a Vă da răspuns la întrebările acestea, întregim cele spuse în numărul trecut al „Românului”, și vă dăm sfatul, ca înștiințarea să o faceți **mai mulți înși împreună**, pe aceeaș coală, iscălită de toți, și să o trimiteți cu poșta, **recomandat**, sau prin un om de încredere.

Cine are drept de vot?

Sunt patru feluri de alegători.

A.

Acei cu învățătură mai înaltă, adecă aceia cari au terminat opt clase de gimnaziu, (cel căzut la examen în ultima clasă nu are drept, pe baza asta!) sau școala normală (preparandie — adecă învățătorii), academia de comerț, academia agronomică, academia de arte, academia forestieră și minieră, școala reală superioară, școala militară.

Aceștia nu trebuie să plătească dare nici un filer. Ei n'au decât să arate diploma, sau certificatul de absolvire.

Nu se amintește în lege nicăiri, ce e cu proșii din generația veche, adecă acei cari făceau seminarul (teologia) cu șase clase de gimnaziu, și nici de așanumiții moralști. Consiliul de miniștri ar fi dator după legea electorală, să întocmească lista acelor școale, cari se pot socoti egale cu opt clase de gimnaziu, dar nu știm să se fi făcut lista asta, până în ziua de azi.

Așadar proșii noștri din vremea veche, să-și câștige certificatul de șase clase gimnaziale ca să poată intra cel puțin în a doua categorie de alegători!!!

Alegătorii mai sus înșirați nu trebuie să aibă locuință statornică într'o comună 1 an de zile. Dela cei din categoria B. C. D. se cere locuință statornică.

B.

Acei cari au terminat 6 clase primare (elementare — școala populară, de orice confesiune) sau 2 clase de gimnaziu, ori de școală civilă, sau trei clase de școală pentru ucenicii de meseriași și negustori, sau 2 clase în școala asta pe lângă 4 clase de școală primară, sau cursuri speciale de meserii, înființate de stat — dacă:

1. S'a aruncat asupra lor (adecă trebuie să fie plătită, nu numai aruncată) cor. 2 dare directă de stat.

Sau:

2. **Fac negoț sau meserie, independent, având licență (iparendedély, iparigazolvány).**

Sau:

3. **E muncitor statornic în o prăvălie sau în treprindere de negoț și meserii.**

4. **E mai mare peste muncitori, sau e inspector, la o moșie, (vezi mai la vale — pe noi ne interesează mai ales punctul acesta) și dacă nu e statornic în slujbă!!!**

5. **A stat 3 ani (vezi mai la vale cum trebuie înțeles) în slujba unei societăți sau a unui om.**

6. **Se ține de familia altui alegător, și îi ajută la moșia sau în prăvălie.**

7. **A fost la miliție sau la jandarmerie subofițer, adecă cel puțin sergent (strajameșter).**

Cei de sub 2—7 nu trebuie să plătească nici un filer dare, dar trebuie să fi implinit 30 de ani:

C.

Toți cei înșirați mai sus — cu mici deosebiri la meseriași — dacă nu au certificat de clasa 6-a, — pot dovedi cu certificat de clasa a 4-a primară că știu scrie și ceti. Acelaș lucru îl pot dovedi și în fața comisiei de care am vorbit în articolul trecut, dacă s'au pierdut documentele școlii, și nu se poate face copie de certificat, sau dacă cineva a învățat mai târziu să scrie și să cetească. Comisiile, cum se știe, s'au instituit în fiecare cerc pretorial una. Alegătorii din categoria asta trebuie să arate:

1. **Sau că s'a aruncat asupra lor dare directă 20 cor.**

2. **Sau că se țin sub punctele 2—7 de mai sus.**

O mică deosebire numai: acei de sub B. 5. trebuie să fi stat în slujbă cel puțin 5 ani de zile.

D.

Acei cari nu știu scrie și ceti, trebuie să plătească dare directă 40 cor. cel puțin, ca să fie luați în listă.

Aceștia, și cei de sub C. asemenea trebuie să aibă locuință statornică de 1 an de zile.

Spre a înțelege toate felurile acestea de alegători, trebuie să se mai știe următoarele:

1.

La examenul de scris și de cetit are să se supună numai acela, care nu are drept pe altă bază, adecă nu se ține de categoriile A. B.

Un lucru să vă însemnați bine:

Acei cari au fost luați în listele pentru 1913 pe baza legii vechi, își păstrează dreptul de vot pe viața întreagă!!! Așadar aceștia nu mai trebuie nici să se supună la examen, nici să dovedească, că se țin de cutare categorie. E destul dacă spun că au fost luați în lista pentru 1913.

2.

Darea directă de stat se socotește în o sumă, și dacă se plătește sub deosebire titluri. De pildă, darea de casă și darea de pământ, etc. se socotesc împreună. La darea bărbatului se adaogă și darea nevestei, și darea copiilor minori, legiuți, dacă trădesc în aceeaș gospodărie. Dacă darea se plătește în mai multe comune, asemenea se socotește împreună.

3.

Știutorilor de carte, cărora se cere slujbă de 3 sau de 5 ani la acelaș stăpân, li se socotesc și anii pe cari i-au petrecut la înaintașul stăpânului lor fără intrerupere. Așa de pildă dacă o moșie se vinde, și 2 ani ai slujit la vechiul, iar 3 ani la noul proprietar, anii se socotesc într'una, și ai drept de vot. Tot așa dacă moare stăpânul, și rămâi în slujbă la moștenitorii lui.

4.

Mai mare peste muncitori, sau inspector de moșie este acela, care, vreme mai îndelungată, lucrează nu numai cu brațul, ci și cu mintea. Legea amintește de „munkavezető, béresgazda, magtáros, fővinczellér, fökertész”, etc.

5.

Cine a fost pedepsit pentru beție, cu amendă de cel puțin 5 cor. și dela împlinirea pedepsei nu a trecut 1 an, acela nu are drept de vot.

6.

Păzitorii de câmp (gornicii), de dealuri, de păduri, au și ei drept de vot, dacă se țin în careva din cele patru categorii. Li sfătuim însă ca numai atunci să se lase scriși în listă, adică cei știutori de carte numai atunci să se supună la examen, dacă se simt destul de tari, ca să voteze totdeauna cu candidatul partidului național român! Cel ce trebuie să se teamă de notari, de pretori, și de toate lighioanele, mai bine să rămână cu totul din listă, decât să fie folosit spre stricarea neamului său!

Inc'odată vă legăm de inimă la toți, să nu scăpați din mână prilejul, și să faceți tot ce se poate, pentru ca să căpătați dreptul de vot.

Vor fi mulți, cari plătesc câte 15—18 cor. dare, știu carte, dar legea i-a despoiat de vot. Aceștia să nu se uite la cele câteva coroane. Plătească de bună voie cu câteva coroane dare mai multă, ca să ajungă la 20 coroane, și astfel să fie scriși în listă. Cu listele ce se întocmesc acum, se vor face alegerile! Poate fi vorba de învingere, sau de peire, pentru 100 de voturi mai mult.

Nimenea nu este oprit să plătească dare mai multă, decât s'a aruncat asupra lui. Cunoaștem o mulțime de bravi plugari români, cari bucuos vor da cele câteva coroane peste arunc, numai ca să poată lupta cu candidatul neamului lor.

Către voi, frați plugari români, se îndreaptă și acum rugarea noastră: mergeți la examene și acei cari plătiți dare mai puțină de 20 coroane, dacă știți carte, și înainte de examen mergeți de plătiți darea, urcată de bună voie, ca să puteți arăta comisiei, că v'ați făcut datoria cu vrednicie!

A rad, 11 Mai 1914.

BIROUL CENTRAL AL PARTIDULUI NAȚIONAL ROMÂN.

N. B. Ziarele noastre sunt rugate să reproducă aceste îndrumări.

Știrile zilei.

Sedința subcomisiei de externe ungară.

Azi a avut loc prima ședință a subcomisiunii de externe a delegațiunii ungare. Față de ședința de azi s'a arătat dealcum un interes mare. Deja pe la orele 10 culoarele erau pline și fracurile negre cu uniforma de gală dădeau un tablou foarte împetrișat. Intre delegați se află și episcopul Gherlei II. Sa Vasile Hossu, care îl salută pe contele Mihail Károlyi, întrebându-l asupra stării sanitare. (Președintele partidului independent căzuse adică zilele trecute cu prilejul unei plimbări de pe cal).

Pe la orele 11 fără un sfert a sosit și contele Berchtold. Ministrul de externe îl salută și conversează câteva minute cu contele Mihail Károlyi apoi cu contele Andrássy. Ministrul se arată foarte afabil și prevenitor față de delegații opoziționali.

Președintele subcomisiei Albert Berzeviczy deschizând ședința, raportorul Francisc Nagy, care vorbește cu cuvinte de laudă despre Cartea roșie, despre „neutralitatea bunăvoitoare a mo-

narhiei” față de statele balcanice și despre străduințele pentru restabilirea păcii, apărându-și monarhia însă situația ei în Marea Adriatică și asigurându-i Albaniei capabilitatea de existență.

După raportor ia cuvântul contele Andrássy, care declară că partidul constituțional, tot așa ca și în sesiunea delegațională trecută nu e în situația de a lua parte la hotărârile delegaționale, în urma punctului de vedere bine cunoscut pe care stă față cu evenimentele din parlament. Oratorul declară apoi că deocamdată nu voiește să vorbească detaliat, își rezervă însă dreptul de a vorbi mai pe larg în ședința plenului. Adresează acum numai câteva întrebări ministrului de externe privitor la stările din Epir, cari eventual vor putea avea consecințe foarte grave. Atât pentru Europa, cât și în interesele Albaniei și Greciei unica soluție e înțelegerea pașnică.

Oratorul îl întreabă pe ministrul de externe care-i este punctul de vedere privitor la Epir, căci el, oratorul, crede că Albanzii numai cu greu ar putea reuși față de Greci, iar pentru statul fără trecut istoric o eventuală înfrângere poate deveni numai catastrofală. Contele Andrássy termină cerând lămuriri dela ministrul de externe asupra situației insulelor ocupate de către Grecia.

Vorbește apoi Gheorghe Lukács, iar după acesta ia cuvântul contele Albert Apponyi, care polemizează cu raportorul și află de foarte curioasă gloriificare acestuia la adresa triplei alianțe. Il întreabă pe ministrul de externe ce oare avut-au loc în cursul schimbului de vederi din Abbazia noui înțelegeri privitor la politica orientală și chestia albaneză. Oratorul mai întreabă ce oare luat-u-s'au măsuri pregătitoare serioase pentru o expansiune economică în Balcan și Azia mică, după cum se anunțase de unele ziare.

Contele Apponyi vorbind apoi despre România, spune că pune mare pond pe cultivarea relațiilor bune cu regatul român, România nu le poate plăti aceste, Noi nu putem fugi după România, căci ea are mai mare lipsă de noi, decât noi de ea. România să cumpenească dealcum că oare să stea sau nu stea cu noi loialtă. Noi să nu ne arătăm slabi. (Contele Tisza intrerupe: Foarte corect!) Oratorul protestează apoi împotriva amestecului în politica de naționalitate din Ungaria, din partea delegațiilor austriece, și spune că tot așa și delegații unguri ar putea vorbi despre chestia italiană din Austria.

Delegatul, prinț Windischgrätz spune că misiunea diplomației noastre din București e foarte deplorabilă. Să nu pățim cu România cum am pățit și cu Rusia. Contele Berchtold declarase că cu Rusia suntem în relații bune și apoi la urmă ne-a costat aceasta mobilizarea a 500.000 de soldați și mai mult de un jumătate miliard. Cine a urmărit cu atențiune cele ce se petrec în România acela a observat de sigur lucruri foarte descurajatoare pentru noi. Ministrul de externe — continuă oratorul — nu se poate menține de altcum în situația sa decât numai din grația primului ministru contele Tisza. (Președintele îl admoniază pe orator.) În sesiunea trecută ministrul de externe a scăpat de un vot de blam, numai la intervenția lui Tisza. Loránt Hegedüs a spus-o de altcum foarte bine într'un discurs al său, că aristocrația nu e bună pentru diplomație, ci numai diplomații cari s'au ridicat din burghezime își știu împlini chemarea conștiințios. Când contele Károlyi s'a dus la Paris, s'a încercat pe cale diplomatică ca el să nu fie primit de cercurile oficiale. Chiar intervenția aceasta a fost însă cea mai bună recomandare contele Károlyi a fost primit de membrii guvernului francez și chiar de șeful cabinetului. Nu votează bugetul.

Delegatul Rakovsky protestează împotriva amestecului ilegal ce și l-a permis delegațiunea austriacă discutând chestii aparținătoare politice interne a Ungariei. Atacă ministerul de externe pe tema chestiei românești. Vorbește

despre stările din Epir și îl întreabă apoi pe ministrul de externe ce garanții a primit când a cumpărat acțiunile căilor ferate ale societăților particulare din Balcan.

Conferințele dlui A. D. Xenopol în Belgia.

Bruxelles. — D. Al. Xenopol a ținut la universitatea din Louvain și la universitatea din Bruxelles o conferință asupra caracterului științific al istoriei.

Ministrul României d. Djuvara, a oferit un prânz în cinstea profesorului român și a generalului Hârjeu.

Intervenția împăratului Wilhelm pentru o înțelegere româno-bulgară.

Sofia. — Ziarul „Utro” publică declarațiunile unui ministru care confirmă intervențiunea împăratului Wilhelm al Germaniei, pentru stabilirea unei înțelegeri româno-bulgare, precum și faptul că tratativele în această direcțiune au progresat simțitor.

Atât la București cât și la Sofia există convingerea că o apropiere nu poate decât să satisfacă interesele reciproce. O imediată manifestare a acestor intențiuni ar fi o cât mai grabnică rezolvire a chestiunii podului peste Dunăre.

Ziarul spune că Bulgaria a dat să înțeleagă României că va perzista în a cere revizuirea tratatului din București fără însă ca prin această revizuire să se aducă vre-o știrbire celor obținute de România prin tratat.

Bulgaria a uitat — spune ziarul — Dobrogea nouă, după cum a uitat și Dobrogea veche.

Tampico ocupat de revoluționarii mexicani.

Berlin. — După știrile sosite din Veracruz Tampico a fost ocupat de către Mexicani revoluționari.

Epiroții conduși de către ofițeri greci.

Salonic. — Intr'un otel de aici au luat locuință 3 ofițeri din armata grecească, cari — după cum afirmă ei înșiși — au sosit de pe câmpul de luptă din Epir și au luat parte la luptele Epiroților împotriva Albanezilor. Prin aceasta se confirmă știrea că Epiroții ar fi din armata regulată a Greciei.

Cutremurul catastrofal din Sicilia.

Roma. — Cutremurul din Sicilia a făcut peste 800 victime și încă odată atâți răniți. Opt comune sunt în ruină. Pământul s'a crepat în multe locuri, drumul de fier și telegraful sunt distruse. Opera de salvare continuă, panica în populație e mare.

Catania. — S'a constatat că cutremurul catastrofal e de origină vulcanică. În craterul Etna s'au produs prăbușiri enorme de pământ.

Roma. — Regele a dăruit pentru cei năpăstuiți 100.000 lire.

În toată Italia s'au pornit colecte. Un detașament de soldați a fost trimis la fața locului.

Răsvrătirea recruților din Macedonia sârbească.

Sofia. — Agenția bulgară află că s'ar fi produs o ciocnire sângeroasă zilele din urmă, la Ristocaf, între trupele garnizoanei sârbești și recruții macedoneni, din cari 18 au fost omorâți. A trebuit să se întărească de urgență garnizoana cu un batalion și trei mitralieze din Mitrovița.

Pricina răsvrătirii ar fi refuzul Macedonenilor de a depune jurământul militar.

Se svonește că o întreagă companie de recruți din Iștip, care a refuzat să presteze jurământul la Kragujevaț, a fost masacrată de soldații sârbi. Știrea provoacă o enormă emoție.

MARFA NOASTRĂ INTRECE RENUMELE NOSTRU!

Moda de zi:
Crepp, Cotelé, Whipeord,
Țesături.

Deoarece ne străduim să oferim onor. mușterii numai cele mai bune calități de stofe p. halne, costume și bluse în cele mai noi culori și țesături pentru prețuri solide. — Avem în depozit: Stofe de halne, decorații, mătăsuri, dantele, achilve, paraplee, albitorii, clorapi.

(A. 1957)

Magzinul de modă **ANDREE și WACHNER, Sibiu,** strada Clnădlei. (Heltauergasse).

INFORMAȚIUNI.

Ciudățenii.

Arad, 11 Maiu 1914.

Cele trei știri de mai la vale sunt scoase, toate trei, din „L'Independance Roumaine”, oficiosul guvernului român; acelaș număr.

VIII.

„Pentru biserica română din Ierusalim s'au încasat pe listele comitetului de inițiativă dela (citez continuarea în original, deoarece sună mult mai bine) „Le révérend père X.” decât sfinția sa, părintele cutare:

SS. le Métropolitain Primat 1000 frs., Mme Emile Costinesco 1000 frs., Mme Asica Filipesco 500 frs., Mme Elise Trandafil 500 frs., le révérend père Evghenie 500 frs., Mme Costesco-Comaneano 200 frs., Mme Mihaly, de Transylvanie, 200 frs., Mme Florica Voinesco et Sion 100 frs., Mme Catherine O. Lazaresco 100 frs., M. Angelesco 100 frs., Mme Marie Hertz 100 frs., Mme colonel Popovici 50 frs., liste de souscription du révérend père Siméon Popesco, de Telega, 332 frs., profitul unei serate cinematografice 300 frs. etc...”

Va să zică Ierusalimul va avea în curând o pompoasă biserică românească. Musulmanii și Izraeliții din loc, apoi călătorii englezi din mari depărțări, își vor putea înălța sufletele cu evlavie către cer, la azul pătrunzătoarelor accente ale lui „Doamne miluiește-ne!” în vreme ce pe la Budapesta și pe la Viena, an de an se vor instrăina ca până acum sute și sute de suflete românești, fiindcă în capetele din etaj unde părintele slujitor, dă cu capul de tavan, nu au loc decât cei treizeci, cari s'au sculat cu noaptea în cap, iar ceilalți nici din curte nu pot auzi, măcar pe-o clipă la sărbătorile mari, psalmodiile îndrăgite din copilărie.

Să fie oare pentru boierii și preasfințiții din „țara liberă” mai aproape Ierusalimul de București, decât Budapesta? Nu. E o nedreptate, să le arunci acuza asta. Acuza trebuie să le-o facem comitetelor noastre de inițiativă, pe cari nu le avem, și capilor noștri bisericăști, pe cari îi avem, se zice.

IX.

Acelaș ziar reproduce cuvintele marelui învățat francez E. Regnault, scriso acuma-s 60 de ani:

„Suferițele cumplite, ce-a îndurat țărânul român veacuri de-arândul au înăbușit în el răvna spre o bună stare materială, dar nu i-au slăbit nicidecât dorul de libertate. Cu boierii e dimpotrivă: ei nu-și mai aduc aminte de libertate, și nu găsesc bucurie decât în lux. Astfel boierimea nu poate fi luată în seamă, dacă e vorba de speranțele unei generații noi; singur pe țărânie se întemeiază întreg viitorul patriei române. Cei cari trăiesc din sudoarea țărâniei și se îngrașe din măduva ei, o cârtescă că-i leneșă și apatică. Dar de ce s'ar opinti ea peste puteri, când fieștecare brazdă ce-o trage, e pentru alții, și când fieștecare fir de sămânță, ce-l aruncă, e un spic pentru opresorii ei?? De ce să iasă din indiferentismul ei, pentru a mai adăoga o nouă bucată, la mobiliaru-i sărăcăcios, când orice îmbunătățire în coliba țărânească va fi numai o nouă momoală pentru noui execuții?”

Ce noroc, că de atâta amar de vreme s'au schimbat și țărâni și boierii!..

X.

A treia știre:

„M. S. regele și A. S. R. principesa Maria, au făcut, ieri după amiază, o excursie cu automobilul în județul Vlașca, cercetând satele Mihăilești, Novaci, Dărăști și Popești. În seara următoare, excursiunii auguste au privit hora. M. S. regele a stat de vorbă cu mulți țărâni, întrebându-i de starea sămănăturilor, etc...”

La noi? După înfrângerea Maghiarilor în 1848 știn de o astfel de vizită, călare prin munții apuseni. De atunci?

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță: vreme schimbăcioasă, în multe locuri ploii.

Prognostic telegrafic: vreme rece, la răsărit ploii.

Temperatura la amiază a fost: 10.2 C.

Plouă... După săptămâni de așteptare zădărnice, plugarii noștri începuseră să se gândească

cu inima strânsă la recolta slabă ce amenință în urma secetei, mai ales că frigul din săptămâna trecută a atins în unele locuri grânele, viile și pomii înfloriți.

Astăzi, în sfârșit, pe la orele 10 a. m. a dat Dumnezeu o ploaie mănoasă, care a adăpat țărâna uscată, a înviorat plantațiile și a descrețit frunțile. A plouat din belșug, acum cerne mereu și — după cum anunță institutul meteorologic — va mai ținea încă o zi-două în toată țara.

Procesul pentru mănăstiri. În procesul pe care l-a fost intentat mitropolia gr.-or. română bisericei sârbești din patrie pentru cedarea unor mănăstiri, cari erau comune înainte de despărțirea hierarhică, a adus sentință săptămâna trecută tribunalul regesc din Budapesta, ca judecătorie delegată. Sentința nu e favorabilă pentru mitropolia noastră. După o dezbateră lungă de cinci zile, tribunalul a respins cererea mitropoliei noastre, condamându-o la purtarea cheltuielilor, stabilite în suma de 130.000 coroane. În contra sentinței s'a anunțat apel din partea advocatului mitropoliei noastre. Tot atunci s'a adus sentință și în procesul intentat de Sârbi pentru trecerea în posesiunea lor a mănăstirii Hodoș-Bodrog, astăzi proprietatea bisericeii gr. or. române. Sârbi au fost respinși cu cererea lor, și au fost condamnați să plătească cheltuielile de proces. — (G. T. R.)

A. S. R. prințesa Elisabeta a României va pleca în străinătate. Ni se comunică din București: A. S. R. infanta de Orleans, pe când se afla în București a invitat pe A. S. R. principesa Elisabeta la Madrid. Invitațiunea aceasta a fost acceptată și A. S. R. va pleca însoțită de o damă de companie și doi oameni de serviciu, pe la sfârșitul lunii Mai v. A. S. R. însă se va opri la Paris, la mătușa Sa prarea ducesa Chiril la care va rămânea câteva săptămâni. Dela Paris A. S. principesa Elisabeta va pleca la Madrid unde va sta mai bine de o lună.

Pe la sfârșitul lunii Iulie, principesa Elisabeta se va duce în Germania și anume în ducatul Coburg la mătușa Sa Victoria-Adelaida soția lui Leopold-Carol duce de Saxa-Coburg și Gotha. Aci va aștepta pe AA. LL. regale principele Ferdinand și principesa Maria, cari vor sosi la începutul lui August și împreună cu cari se va duce la castelul din Tegernsee al marelui ducese Victoria Feodorovna, soția ducelui Cyril Vladimirovich, sora A. S. principesa Maria.

La Tegernsee vor sosi puțin mai târziu regele și regina Greciei împreună cu diadohul și aci se va face logodna principesei Elisabeta cu diadohul Greciei, logodnă care se va anunța în mod oficial, și la care vor mai participa regina văduvă a Greciei, Olga Constantinovna; principele George al Greciei, fratele regelui Greciei cu soția sa Maria Bonaparte și principele Eittel Ferdinand al Prusiei, cari vor reprezenta pe împăratul Germaniei.

Studentii români din Brașov, ajungând la ultima etapă a preafrumoasei excursii ce au făcut, sub conducerea dlor profesori Dr. Iosif Blaga și A. Ciortea, peste Fiume la Veneția, Florența, Roma, Napoli, Brindisi, Corfu, Atena și Constantinopol, au admirat Joi capitala României, ei înșiși cu drag admirați de lumea ce ondula numeroasă pe Calea Victoriei și pe Bulvardul fiind o splendidă zi de primăvară, și, în acelaș timp, onomastica M. S. reginei și a principesei Elisabeta. Voinici, sănătoși, — un pic arși de soarele meridional, — chipeși, de ținută ireproșabilă, în frumoasa lor uniformă ei fac impresia unor foarte distinși ofițeri tineri, cum, — aflu dela ei, — li s'a și întâmplat să fie salutați de soldați nu numai aici în țară, ci și de câte un „evzon” elin, în Atena. Școala poate

fi, cu drept, mândră de asemenea elevi. Pentru dnii profesori Blaga și Ciortea va fi fost prilej de adâncă mulțumire sufletească de a constata excelenta impresie ce a făcut pretutindeni trupa aleasă ce au condus.

Excursionistii sunt, natural, fermecați de cele văzute în cursul celor patru săptămâni ce au trăit pe pământ clasic. Ei sunt satisfăcuți și de faptul că au putut avea cu ei și pe d. profesor dela universitatea din Cernăuți Dr. Sextil Pușcariu. Primiți au fost pretutindeni foarte bine, dar la știrea că sunt Români, s'a dublat atențiunea și cordialitatea față de ei. Convingerea despre această forță magică ce a câștigat numele românesc în urma evenimentelor din 1914, va constitui partea cea mai înălțătoare în tot ce au adus ei acasă de pe pământul unde au umblat. — Prof. C. Nedelcu.

Un copac străvechiu. Cel mai bătrân dintre toți copacii cunoscuți, scrie o revistă științifică străină, pare a fi un cipres care acoperă cu umbra sa gigantică, cimitirul din Santa Maria de Tule, un mic sat din Mexic. El are o circumferință de trei zeci și opt de metri. Humboldt, care l'a cercetat în 1803, îl prețuia în vârstă de cinci sau șase mii de ani, și evaluarea aceasta a fost confirmată de observațiunile mai multor savanți. Ilustrul naturalist german a săpat pe trunchiul copacului o inscripție care încă se poate ceti după o sută și unsprezece ani, cu toate că amenință să fie acoperită de straturile de scoarță care-i dau asalt.

Câtă duioșie ne cuprinde cetind această știre! Un copac de șase mii de ani! Al câtor evenimente cari au tulburat omenirea nu a fost el contemporan! Vântul i-a adus desigur vestea civilizatiunilor asiriene și egiptene, pe aceia a esodului ovreilor din Egipt sub conducerea bătrânului Moise, el a trăit în timpul nașterii și a morții divinului Christ! În vreme ce gloria elenică și apoi cea romană se aprindea, scântea și murea, bătrânul copac urma să reîntinerească în fiecare primăvară în podoaba-i de verdeață. Apoi a venit epoca feudală, cea a renașterii, Revoluția mare franceză și Napoleon Bonaparte. Atâtea sute de milioane de oameni s'au născut și au murit de atunci! Și vom muri și noi, cei de acum, și atâtea generații posterioare nouă, și străvechiul copac din Santa Madre de Tule, va urma să umbrească, cu crângile și frunzele lui, cimitirul satului mexican!

Societatea academică „Junimea” din Cernăuți în ședința ei administrativă ordinară din 3 Mai 1914 și-a complectat comitetul în modul următor: președinte: cand. iur. Traian Popovici; vicepreședinte: stud. fil. Vasilică Sauciuc; secretar I.: stud. iur. Eusebie Popovici; secretar II.: stud. teol. Eugen Saftu; casier: stud. iur. Eugen cav. de Reus-Mirza; controlor: stud. fil. Claudiu Iopescul; bibliotecar: stud. fil. Valeria Nicoară; econom: stud. iur. Ioan Sahleanu. Preș. com. revizuitoare: stud. iur. Ștefan Văcărean.

Știri din Basarabia. În vederea serbărilor din ziua de 16 Mai v. când se va inaugura în Chișinău monumentul împăratului Alexandru I., se fac mari pregătiri pentru primirea oaspeților. Vor sosi delegațiuni din toate orașele Rusiei. După toate probabilitățile la ceremonia inaugurării va asista și familia imperială rusă.

— Plecarea arhiepiscopului Serafim al Basarabiei a produs o vie satisfacție printre Români, numitul arhiepiscop fiind un dușman declarat al bisericeii și școalei românești.

— Săptămâna trecută a sosit în Chișineu d. Casso, ministrul instrucțiunii publice care a cercetat mai multe școale.

Comitetul „clubului sportiv ardelean” conform hotărârei luate la 5 Mai n. a. c. în ședința de organizație a concursului sportiv ce se va ține la Orăștie, roagă pe toți capii bisericeii, bărbații de frunte și institutele de credit și eco-

Corecte (proptise) pentru examene, dic-tando și caligrafie. Suta bucăți
Cor. 1 40 plus porto postal.

Aviz școlar — Iskolai értesítő
legat à 30 fl. bucata.

De vânzare la: **Librăria „Concordia”, Arad, Deák-Ferencz 20.**

nomii din Ardeal, cărora s'au adresat cu apeluri, să binevoiască să trimită cât se poate mai curând declarațiile, ca să nu întârziem cu tipărirea resp. cu trimiterea invitațiilor.

Cheltuielile mari de circa 2000 coroane, necesitate de întâiul concurs, nu se pot acoperi, fără ajutorul tuturor.

Apelăm la toți înțelegătorii și iubitorii de sport, să doneze obiecte potrivite pentru premierea forțelor distinse. Obiectele se trimit pe adresa clubului Cluj (Kolozsvár), str. Király nr. 18, iar acei, cari binevoiesc a dona o sumă în bani, cât de mică, să trimită paralele cu indicarea destinațiunii la institutul de credit și economii „Economul” Cluj. Comitetul clubului sportiv ardelean.

x **In atențiunea bolnavilor! Balsamul Mittelmann** pentru stomac încetează în scurtă vreme lipsa de apetit, incuiera scaunului, durerile de cap, cărceii de stomac, arderea de stomac, apoi tot felul de boale de intestine, luând de 3-ori la zi, înainte de mâncare, câte-o lingură cafea. Prețul 2 coroane. Pregătește și expediază: Eugen Mittelmann, farmacie la „Leul de aur” în Ungvár, str. Nagyhíd-u. (Ml 1621)

x **Primul depozit român de PIANE, PIANINE ȘI ARMONIURI T. Popovici SIBIU, STRADA CISNADIEI 7** se recomandă on. public român cu fabricatele exclusiv bune cu cari s'a aprovizionat în vederea sfârșitului anului școlar. Prețuri mai ieftine ca ori unde. Impachetare și transport gratis. Plătire în rate convenabile.

Ca român și specialist proprietarul depozitului roagă publicul nostru de pretutindeni să-l onoreze cu încrederea sa.

Comandele să se facă din bună vreme pentru ca să poată fi rezolvite la timp.

Po 2091

BURSA DE CEREALE DIN BUDAPESTA.

(După 50 kgr.)

	— 11 Mai.
Grâu pe Mai	13.73
Grâu pe Octomvrie	12.21
Secară pe Octomvrie	9.84
Ovăs pe Octomvrie	8.20
Porumb pe Mai	7.30
Porumb pe Iulie	7.44

POSTA REDACTIEI.

I. Gr. Galșa. Informația Dv. e greșită, desigur ați luat-o din careva ziar provincial. Cu 24 de ani, am drept de vot numai cei cari au terminat, cu succes, opt clase gimnaziale, sau institut similar, așa de exemplu școala normală (preparandă). Absolvenților de 4 sau 6 clase primare (elementare) li se cere negreșit vârsta de 30 ani, împlinită. Cetiți de altfel articolul nostru de astăzi, care e scris la cererea mai multora, și care va fi reproduș și în „Pop. Român”. Adresați-vă biroului central al partidului, de acolo vi se dau toate lămuririle în materia asta până va ieși de sub tipar volumul editat de comitetul național.

POSTA ADMINISTRATIEI.

Gheorghe Bojin, Baranios. Am primit 5 cor. în abonament până la 15 August a. e.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

Dr. Gheorghe Hotărănu

MEDIC-UNIV.

ordonează str. Batthyányi nr. 29.

Ho 2098

Mulțămită publică.

La concertul din 21 Aprilie 1914 st. n. aranjat de tinerimea română din Timișoara și jur în favorul fondului de zidire al Alumneului gr. or. rom. din Timișoara următorii și-au rescumpărat biletele:

Banca națională a României 100 Lei, Albina, (Sibiu) 100 cor; Banca Românească, (București) 50 cor.; Banca Carpaților (București), Bihoreana, Iulia, Doina, câte 20 cor.; Prima cassă de păstrare, (Ujozora) 15 cor.; Șercăiana, Sătmăreana, Berzava, Luceafărul, Noiana, Coroana (Bistrița), Furnica, Agricola (Sassebes) câte 10 cor.; Bistrițana, Orientul câte 6 cor.; Banca Poporală (Birchiș), Institut de credit (Mehadia), Asociațiunea de credit (Giroc) câte 5 cor.; Zărândeana 4 cor. Concordia, (Ujozora), Agricola (Ecica), câte 3 cor.

Excelențele Lor Ioan Meșianu și Dr. Vladimir de Repta, Prea Sfinția Sa Dr. Miron Cristea, Prea Cuvioșia Sa Augustin Hamsea, Ilustritățile Lor General Lupu, Anton Mocsonyi de Foen, Domnii George Breban, Dr. Iuliu Coste, Dr. Marius Sturza câte 20 cor.; Prea Cuvioșile Lor Filaret Musta, Roman Ciorogariu, Domnii Vasile Beles, Dr. Nicolae Șerban, Dr. Aurel Novac, Patriciu Drăgălina, Dr. Aurel Lazar, Ioan Oprea, Dimitrie Dozse, Stefan Lutaș, Dr. Roman Rudnean, Pavel Fumor câte 10 cor.; Prea Cuvioșia Sa Dr. Iosif Badescu, Domnii Ioan M. Roșiu și Vincentiu Pop câte 6 cor.; Petru Ionașiu, Gherasim Serb, Dr. Lazar Ghebeles, Gligorie Pocean câte 5 cor.

Suprasolviri la cassă au intrat dela Domnii: Colonel Stoica (România) și George Ioanovici a lui Gioca Babi câte 20 cor.; Emanuel Ungureanu, Dr. Nestor Oprean, Mihai Ardelean și Dr. Iuliu Luchiciu câte 10 cor.; Kiss Károly, Eremie Mezin câte 8 cor.; Dr. L. Georgevici, Babesányi F. 5 cor.; Ioan Dobosan, Elena Cloașă, Leopold Csendes, Ernst Klein, Dr. Cornel Nicoară, Iosif Nicolaeviciu, Dr. Petru Puican, Dr. Eugen Costina câte 4 cor.; Tuluiș Seiman, Dr. Stefan Banfi, Dr. Victor Mercea, Dr. Dimitrie Borca, câte 3 cor.; Stefan Martinoviciu, Vasile Terebentiu, Ioan Olariu, Laurențiu Barzu, Dr. Vasile Pinteș, Cornel Tralescu câte 2 cor. și Dr. Ioan Jucu 1 cor.; cari sume s'au predat comitetului administrativ al Alumneului gr. or. rom. din Timișoara.

Pe această cale în numele comitetului administrativ al Alumneului li se aduce cele mai calde mulțămiri marimonioșilor donatori.

ROMULUS CĂRĂBAȘU,

directorul băncii „Timișiana”, membru în comitetul administrativ al Alumneului.

Bătăturile, scortocșenia pielii, urciorii de pe mâni și din față încetează în decurs de 1 zi dacă folosiți „CANNABIN”
1 sticlă 1 cor., francoată 1 cor. 40 fil., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregătitor: Dr. E. FLESCHE, farmacia la „CORDANĂ” la Győr

HERBST ÉS TÁRSA, mașini sistem Halle pentru sortarea și plămădirea aluatului, aranjament pentru orice putere, electricitate, — benzină sau vaporic. — Singura reprezentanță pentru întreg comitatul Bihoru-ului

STEMMER A. JÓZSEF (Se 1786) specialist
NAGYVÁRAD, Rákoczi-ut 35 sz.

S'a fînit cu viața!

Pentrucă noul remediu din Fiume e o atare invențiune de sistem nou care omoară cu siguranță pe cei mai de nesuferit și urlicioși dușmani ai femeii de casă, cari sunt insectele de bucatărie.

„DEGANIN” e neapărat de lipsă și la economia de câmp că nimicește păgubitoarele insecte și furnici.

„DEGANIN” e pentru fiecare grădinar un așa articol indispensabil ce salvează plantele și cu deosebire rozele le eliberează de stricăcioșii paraziți (păduchi de rose).

„DEGANIN” nu-i iertat să lîpsească din nici o Cofetărie, Covrigărie, Magazine etc., pentru că prin aceasta ajunge fiecare proprietar la curățenia dorită.

„DEGANIN” e preferit și din acel motiv fiind constat oficial și de autoritatea Chemică-Medică că nu conține nici o substanță veninoasă dăunătoare omenei și totuși e cel mai cu efect remediu de acest soi, dovadă sunt și multe recunoștințe primite, dintre cari alătur unele în prețurent.

1 kg. „DEGANIN” și 4 kg. Cafea se trimite franco. — Spedțiuni de „DEGANIN” dela 5 kg. în sus se expediază franco și cu 10% rabat.

Modul de folosit gratis. — Se caută Agenți.

— 1 kgr. numai 3 cor. —

1 kgr. Cafea fină și aleasă numai 2 Cor. 80 filleri.
1 kgr. Cafea fină mărgole numai 3 Cor. 20 filleri.

Prețurent gratis!

F. A. DEGAN. — Fiume.

SCRISORI DE RECUNOȘTINȚĂ

Nr. 14516/1913.

Spectabilă Firmă

F. A. Degan

Fiume.

Vre-o câteva despărțăminte, dar cu deosebire culina Institutului nostru era de un timp încoace deadreptul infectat de svabi, spre a căror stărpire n'a folosit nici unul din pravurile comune. Din întâmplare un amic al nostru ni-a amintit de invențiunea D.-V. cu care de asemenea am făcut probă și spre marea noastră surprindere praful D-tale ne-a curățit toate localurile și ne-a scăpat de uricioșii gândaci. În toată constiința putem recomanda ori cui producător Dv., ca remediu excelent în toată privința și de un rezultat sigur.

Direcțiunea Spitalului Civil—Fiume

Dr. Sichel, director.

Rog a-mi trimite 6 pachete „Deganin”. Am făcut experiența celor ce mi-ați mai furnizat și rezultatul satisfăcător este spre lauda produsului D.-v.

Alexandru Constantinescu

Ministrul Agriculturii și Domeniilor, București.

Am folosit praful „Deganin” ordinar la D-ta în apartamentele unei case de ale mele de închiriat și cu bun succes... I-am folosit și la stărpirea păduchilor de rose, — ba chiar și la insectele produse de muzezeală... și preste tot locul a folosit

Debrecești Lajos

Cavaler al Ordinului Francisc Iosif, fabricant de cârnați și salamă în Debrecești.

Vă rog mai trimiteți-mi 5 kgr. de praful „Deganin”, am fost tare satisfăcut cu expediția precedentă. Praful lucră cu efect.

Berthold Frenț și fiul, cofetărie și Cafea Sibiu. (De 2111—20)

In atențiunea publicului din localitate și din provincie.

VARGA GYÖRGY

maestru de cuptoare

Oradea-mare (Nagyvárad), str. Hid nrul 19.

In marele său magazin se pregătește cele mai frumoase :

cuptoare de olane samotte

cu prețuri moderate, atât pentru localitate cât și pentru provincie.

Reparările se execută cu prețuri moderate. (Va 829)

„REMEK”

mașină brevetată combinată pentru

curățitul și măcinatul cerealelor.

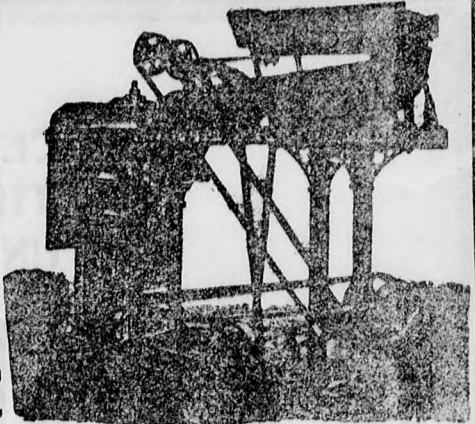
Cea mai perfectă mașină de curățit, care să nu lipsească nici unei mori :- de vamă. :-

Cu prospecte servește cu plăcere singurii fabricanți

PRINZ TESTVÉREK,

turnătorie de fier, fabrică de mașini și construcție de mori,

SĂTMAR — (Szatmár).

Brevet ung. nr. 56018.

PI 891—60

CZIGER LÁSZLÓ

maiestru dipl. pentru instalațiuni de electricitate și gaz încălțușer și mașinist-electrician

Oradea-mare (Nagyvárad), str. Teleki nr. 1

Execută totfelul de lucrări electrice, optice și de încălțușerie, și anume: ferării pentru clădiri, garduri pentru monumente, vetre de fier, uși de fier, rolete de fier pentru prăvălii, mașini de cusut, mașini de scris, biciclete, reparare de gramofone și instalațiuni electrice, străformări de mașini cu aburi și motoare în locomobile.

Magazin permanent de mașini de cusut și accesorii, precum și garnituri de îmblățit.

Serviciu prompt, lucru excelent, prețuri ieftine.

In mai multe rânduri decorat. Fondat în anul 1834

Heckenast János

constructor de altare, sculptor și Szombathely, au-itor. Restaurătorul diezei de

Pregătește: iconostase, altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pe lângă prețuri convenabile. Se recomandă la renovarea altarelor vechi. — Planuri și cataloage trimis gratuit precum și primirea muncii o face pe speșele sale proprii. Primește spre aurire tot ce se ține de această branșă He 1402

Prețuri moderate. Condițiuni favorabile de plată.

„Vulkán” fântâni cu lanț

recunoscute ca cele mai excelente dintre toate fabricațiile de acest fel de până acum.

De vânzare exclusiv la fabricantul

IOSIF MARKUCZ

atelier industrial de încălțușerie

Oradea-mare (Nagyvárad), strada Academiei nr. 1.

Catalog de prețuri franco.

VERES FERENCZ

atelier de măsurit cu putere motorică pentru zidiri și mobilă
BEJ — (DEES) str. Ludovic Kossuth, nr. 63.

Magazin de mobilă pentru prânzitoare, dormitoare și saloane, lezane oglinzi, covoare și...

Execută totfelul de lucrări pentru zidiri, mobilă și orice lucrări în această branșă, cu prețurile cele mai moderate, din material excelent și uscat.

Cine voește să cumpere INCĂLȚĂMINTE

fabricate în țară într-adevăr fine, comode, elegante și durabile acela să cumpere cu încredere dela

IOAN VUIA, Sătmar

(SZATMAR) Deák-tér.

(In casa lui Keresztes András).

Ține în magazinul său de ghete bogat asortat numai ghete și ciobote pregătite în țară din piele fină veritabilă cu prețuri foarte moderate, fabricate imitate nu are și marfele sale în privința execuțiunii dragălaşe sunt neîntreute. — La dorință se pregătesc totfelul de ghete și ciobote după măsură.

Pollák Gyula, faur de cazane

Seghedin (Szeged), Feltámadás-utca 1. Telefon: 394.

Atrage atențiunea on. proprietari de mașini de treerat și de cazane și aduce la cunoștință că și-a mărit și provăzut cu excelente puteri de muncă

stabilimentul de fabricare de cazane,

se găsește în plăcuta poziție de a executa cu specialitate și grabnic orice lucrare în această branșă, execut casse pentru bani și reparaz pereși de țevi precum și execut păreși de cazane, locomobile, s rafarmări de locomobile.

Pentru executarea lucrărilor mai mari merg pe cheltuiala mea la fața locului. Execuție excelentă. Prețuri moderate. Po 1460 Se primesc del invățcel.

CEL MAI MODERN INSTITUT
TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN
UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

„CONCORDIA”

TELEFON
NR. 750.

SOCIETATE PE ACȚIUNI.

TELEFON
NR. 750.

ARAD

STRADA ZRINYI, NUMĂRUL 11a.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat clișele, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare tot felul de opuri, reviste, foi, placate, registre, tipăriți pentru bănci și societăți, precum și tipăriți advocaționale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funebre se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine.

Executare
promptă.

Prețuri
moderate.

VIȚĂ AMERICANĂ ALTOITĂ
He 1429

precum și viță americană pentru altoit, cu și fără rădăcini, în diferite varietăți furnizează renumita și de mulți ani recunoscută ca cea mai de încredere pepinieră.

FR. CASPARI
(Nagyküküllő vm.) Mediaș. — Medgyes. Serviciu conștient. Soluri garantate.

Catalogul se trimite la cerere gratis și franco. În catalog sunt publicate mai multe scrisori de mulțumire, primite din toate părțile țării, astfel că înainte de a face comanda, oricine poate cere informațiuni în scris sau verbal dela dnii proprietari cari mi-au trimis acele scrisori și se pot convinge astfel de absoluta încredere ce o pot avea în firma de mai sus.

Kutsera István
Instalator de mori SZABADKA, Vesselényi-u. 667 sz.

Execută și instalează aranjamente complete de mori și fabrici în provincie. Face planuri singur ori după model, construiește mașini pentru mori și pentru fabrici precum și clururi pentru bucate, elevatoare, curățitoare, de arpași și site pentru alcalii; străformează după plan propriu sau modele prompt și conștient, mori și fabrici. Magazin permanent de modele pentru lucrări de orice branșă. Planuri și prospecte gratis. Pentru comande în provincie merg la fața locului pe cheltuiala proprie. TELEFON: 279.

Ku 1602)

Farmacia „SFT. STEFAN”
JOSEF RASTÄDTER, farmacist
Vârșeț (Versec) Promenada Andrássy.

Recomandă p. t. publicului următoarele specialități medico-farmacentice:

Cremă de liliac (scumpie). Se poate întrebuița ziua și seara! Întrebuițarea ei dă pielii, obrazului și mânilor o fineț și o culoare albă fermecătoare. — 1 borcan 1 cor.

SĂPUN DE LILIAȘ foarte aromat 70 fileri, 3 bucați 2 cor.

Pudră de liliac e cea mai bună și de tot inofensivă. Dă obrazului o prospețare întinerită și-l apără de influința stricăcioasă a vremii. — În depozit în culorile albă, roză și crem. Pudra de liliac e mai fină, delicată și mai mătăsoasă decât orice alta pudră!

Prețul unel cutii de aceasta pudră eminentă 120 cor.

PASTĂ PENTRU OBRAZ Dr. Lehmann, înlătură cu siguranță orice pată, pistruele și toate necurătențiile pielii de pe obraz și mâni. **Prețul unui borcan mic 60 fil, un borcan mare 1 cor.**

POMADĂ DE TANACHININ, promovează creșterea părului și întărește rădăcina părului. — **Un borcan 1 cor.**

SPIRT PENTRU PĂR contra mătreței și a căderii părului 1 cor.

UNSOARE DE CASĂ ARNICA pentru orice rană. Vindecă excelent! Un indispensabil leac de casă.

Doze mici 70 fileri., doză mare 1 cor. 50 fileri.

UNSOARE PENTRU VÂNĂ DE AUR (Hemoroizi) 3 cor.
(Sute scrisori de recunoștință și mulțumită).

Afară de articolele înșirate mai țin în depozit în farmacia mea toate specialitățile din țară și străinătate.

Săpunuri și parfumuri englezești și franțuzești.
Bandaje și articole chirurgicale din gumă în calitățile cele mai bune.
Expediare pe poștă cu rambursă zilnic.
(Ra 1094)

KOHN HENRIK tapetier și decorator
Timișoara-Iosefin (Temesvár-Józsefváros) str. Bonaecz 12.

Execută și reparaază totfelul de lucrări de tapetierie și decoratorie; ține în depozit mobile excelente precum stufe, canapele, ruzi de aramă, oglinzi și licoane; mare asortiment de canapele și garnituri engleze executate în atelierul propriu.

Ko 1565

Execuțiile excelente. — Serviciu prompt. — Prețuri ieftine.

Cel mai vechiu magazin și atelier de reparaturi în ARAD, de biciclete, mașini de cusut și gramafone.

Declar în modul cel mai hotărât, că Bicicletele „Original Victoria” și „Puch” precum și mașinile de cusut „Pfaff” sunt de vânzare exclusiv numai la mine.

HAMMER VILMOS
ARAD, Szabadság-tér nr. 5/6.
Timișoara-Iosefin (Temesvár-Józsefváros) Hunyadi ut nr. 14.

Vânzare exclusivă de mașini și plăci Pahté, gramafone „COLUMBIA” și originale și cele mai noi plăci românești.

Mare atelier special de reparaturi.
Mașini de cusut „SINGER” cu prețuri foarte ieftine.

PRAV DE PELE HÖFER

Acest prav impregnat cu acid boric a cărui efect excelent e în general cunoscut, se pregătește în trei tărmi.

No I. prav de stropit pentru copii . . . à cor. —80
No II. Pudră, albă crem. sau roză . . . à cor. 1—
No III. Prav de stropi pentru bărbați à cor. 1—

»Babysoap« Höfer (săpun pentru copii).

Numai acele sunt veritabile, cari poartă pe fașia de pe cutie și pe capacul cutiei iscălitura »HÖFER«.

Săpun Höfer . . . . à cor. —70.

de tot neutral și inofensiv, se poate căpăta în toate farmaciile din țară și străinătate și dela:

Zentral-**HÖFER'S APOTHEKE** WIEN III.
Versendungsdepot Ungargasse 14.
(E 1968—50)

NOUĂ prăvălie de instrumente muzicale!

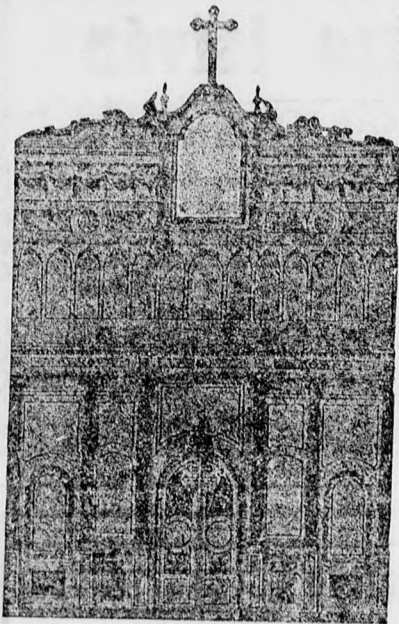

PULTER VENCEL
fabricant de instrumente muzicale
Marosvásárhely, Deák Ferenc-u. 7.
(Lângă Palatul Cultural).

Depozit bogat și foarte bine sortat de VIOLINI noi și vechi și pentru școală, CITERĂ și clarinete, INSTRUMENTE DE SUFLAT, armonice și părți de instrumente etc. etc. **GRAMOFOANE și PLĂCI** în asortiment bogat. **CORZI** (strune) din străinătate cu ton curat pe lângă garanță. — Reparaturile se execută prompt și conștient.

(Pu 1847)

CEL DINTĂI ȘI MAI MARE ATELIER ARTISTIC
PENTRU ARANJAMENTUL BISERICILOR.

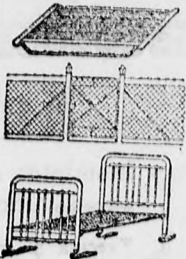
Execută: iconostase, sculpturi, construiți de altare, aurire și pictură; aranjări noi de biserici în stil modern; altare, amvoane, fântâni pentru botez, statui, icoane-stațiuni, scaune duhovnicești și bănci p. biserici.

Renovare, aurire și pictare de altare vechi.

Bisericile sărace primesc favor și li-se acordă plăți în rate. Merg la fața locului pe cheltuiala mea proprie. Mii de scrisori de mulțumită dovedesc execuția artistică și durabilitatea lucrărilor mele.

Schmidt János

Budapesta, Kőbányai-ut nr. 53.

Lörincz urmașul lui Petru

cumpănar, lăcătuș pentru clădiri și pentru lucrări de artă, maestru de mobile de fier, de aramă și matrațe de sârmă
CLUJ (Kolozsvár) Hosszu-utca nrul 26.

Execută cele mai precise cumpene zecimale, centimale, cântare cu pod și balanță, apoi mobile de fer și de aramă.

Oferă matrațe de sârmă cu cadru de lemn executate în atelierul propriu în orice mărime.

Primește spre executare totfelul de lucrări în această branșă, cu prețurile cele mai convenabile.

IN ATENȚIUNEA VITICULTORILOR!

CSABA LAJOS, FAUR ȘI MAESTRU
DE TRĂSURI.
SEGHEdin (Szeged), Püspök utca nr. 6.

Oferă excelențele pluguri pentru îngroparea vițel de vile, invenție proprie, indispensabile în economie deoarece are următoarele avantaje:

1. În fiecare an întoarce pământul.
2. Îngroapă sămânța în afunzimea pământului.
3. La zi 2 oameni și 2 cai pot acoperi 6-8 jugăre.
4. E potrivit pentru orice lățime de drum, fiindcă poate fi regulat oriunde precum și afunzimea poate fi regulată

Prima încercare va convinge pe oricine. Prețurent gratis.

Singurele băi (scalde) și ape minerale românești în Ungaria.

Băile dela Sângeorgiul-român (Oláhszentgyörgy, Beszterce-Mászod megye) cu apele minerale „HEBE”.

La poalele munților nordice ai Transilvaniei în o vale romantică cu climă subalpină, se află comuna curat românească Sângeorgiul-român, în a cărei proprietate sunt izvoarele de apă minerală, care în comerț poartă numele de „HEBE”.

Apa „HEBE”, pentru cantitatea mare de carbonat de sodiu, clorure metalice și acid carbonic ce conține, ocupă loc de frunte între cele mai renumite ape minerale din Europa. Se întrebuițează ca cură de beut cu cel mai mare succes la toate boalele acute și cronice de stomac și intestine, la constipație cronică, la iperemie de ficat, la disolvarea pietrelor de beșică, biliare și de rinichi, la emoroide, la benoragie și catare de mîtră.

Ca baie (scaldă) influențează minunat resorbirea exudatelor pleuritice, peritonice, parametricice etc. precum și deosebitele boale de piele.

Băile se deschid la 15 Maiu st. n.

O mulțime de odăi cordspunzător mobilate stau la dispoziția publicului cu prețul de 2-5 cor la zi, în hoteluri și vile.

Înainte de sezonul mare, dela deschidere până la 15 Iunie și după sezonul mare, dela 25 August până la 30 Septembrie, atât la băi cât și la odăi se dă o reducere de 30%.

Bucătărie foarte bună și ieftină.

Onoratalui public îi stau la dispoziție: jurnale, bibliotecă, piano și tenis, Parc și alei (promenadă) pe terenul băilor. Locuri de excursiune în înalții munți din vecinătate. Muzică permanentă.

Prețul unei băi calde de clasa I. K. 1-20
" " " " " " II. 1 cor.

Calea ferată are stațiunea în loc, unde în orice timp stau trăsurile comode la dispoziția onor. public.

Prospecte trimite franco.

Direcțiunea băilor.

(So 2110)

Băile și apele minerale sunt luate în întreprindere de soc. pe acții curat românească „HEBE”.
Prezidentul direcțiunii: Dr. TEODOR MIHALI.

Băile și apele minerale sunt luate în întreprindere de soc. pe acții curat românească „HEBE”.
Prezidentul direcțiunii: Dr. TEODOR MIHALI.

Spiritul de reumă

este cel mai sigur mijloc de frecat contra durerilor provenite din podagră, ischias, reumă și totfelul de răceli. — După câteva frecări durerile membrelor suferinde încetează definitiv. Are efect sigur și la boale învechite și neglijate.

MODUL DE INTREBUINȚARE:

Dimineața la sculare și seara la culcare locurile suferinde să se frece îndelung cu puțin spirit de reumă. După frecare partea suferindă să se învaluiască cu o haină caldă.

Prețul unei sticle 1 cor.

Preparator:

F. Sándor Zoltán

farmacie la „Inger” — Erdős-szentgyörgy.